

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU“

Vol. 32-33/2002

Colectia
BIBLIOTECA ECONOMICĂ

Seria
**Probleme
economice**

**CREȘTEREA
PERFORMANȚELOR
SISTEMULUI INSTITUȚIONAL
– PREMISĂ A DEZVOLTĂRII
DURABILE
A ECONOMIEI ROMÂNEȘTI
ȘI INTEGRĂRII EI
ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ**

Ioan BRATU

ISBN 973-85934-0-9

Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

**CREȘTEREA PERFORMANȚELOR
SISTEMULUI INSTITUȚIONAL –
PREMIȘĂ A DEZVOLTĂRII DURABILE
A ECONOMIEI ROMÂNEȘTI
ȘI INTEGRĂRII EI
ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ**

dr. Ioan BRATU

Centrul de Informare și Documentare Economică
București, 2002

Volumul de față prezintă tema
“CREȘTEREA PERFORMANȚELOR SISTEMULUI INSTITUȚIONAL – PREMISĂ
A DEZVOLTĂRII DURABILE A ECONOMIEI ROMÂNEȘTI ȘI INTEGRĂRII EI
ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ”
realizată de Institutul de Economie Mondială
în cadrul
Programului Național de Cercetare CERES.

Proiectul Institutului Național de Cercetări Economice al Academiei Române
“**Modelarea politicilor economice în perspectiva integrării în Uniunea
Europeană și fundamentarea restructurării economiei României în contextul
tranziției spre o nouă Europă**”.

Contract 155/2001
Etapa a II-a, P2/10

Editat de CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
REDACTOR-ȘEF - VALERIU IOAN FRANȚ
SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE - AIDA SARCHIZIAN

REDACTOR: ADELINA BIGICĂ
MACHETARE ȘI TEHNOREDACTARE: VICTOR PREDĂ, LUMINIȚA LOGIN
CIDE/STUDII/PROBLEME: Pro3233_02 .doc

Redacția și administrația: București, Calea 13 Septembrie nr. 13, sectorul 5,
cod poștal 76 117, telefon: 0040-1-411 60 75, telefax: 0040-1-411 54 86
Adresa poștală: București 5, căsuța poștală 5 - 72

Materialele cuprinse în acest buletin pot fi reproduse numai cu aprobarea
conducerii Institutului Național de Cercetări Economice

Volumele seriei pot fi identificate și comandate fie în colecție anuală, respectiv ISSN 1222 - 5401,
fie pe fiecare titlu în parte, respectiv pe ISBN alocat fiecărui volum.

Pentru volumul de față: ISBN - 973-85934-0-9

CUPRINS

INTRODUCERE	5
1. PRECIZĂRI CONCEPTUALE	8
1.1. Competitivitatea, ca problematică de cercetare nu beneficiază de un sistem teoretic încheșat, de sine stătător și larg recunoscut de economiștii teoreticieni și practicieni.	8
1.2. Concurența	11
1.3. Capacitatea și calitatea activităților instituțiilor	14
2. RIDICAREA CAPACITĂȚII INSTITUȚIILOR ROMÂNEȘTI PENTRU STIMULAREA CONCURENȚEI ȘI COMPETITIVITĂȚII	17
2.1. Capacitatea de acțiune a întreprinderii	17
2.1.1. <i>Rolul întreprinderii în stimularea concurenței și ridicarea competitivității</i>	17
2.1.2. <i>Capacitatea de soluționare a problemelor cu care se confruntă întreprinderile românești</i>	22
2.1.3. <i>Principalele căi de sporire a capacității concurențiale și competitive ale întreprinderilor</i>	25
2.2. Capacitatea principalelor instituții de privatizare a întreprinderilor de stat	33
2.2.1. <i>Privatizarea întreprinderilor de stat și mecanismele realizării ei</i>	33
2.2.2. <i>Capacitatea instituțiilor pentru soluționarea problemelor ridicate de privatizarea societăților comerciale</i>	38
2.2.3. <i>Cerințe privind ridicarea capacității instituțiilor de privatizare</i>	42
2.3. Instituții de supraveghere și stimulare a concurenței	45
2.3.1. <i>Cadrul legislativ al concurenței</i>	45
2.3.2. <i>Cadrul instituțional al concurenței</i>	47
2.3.3. <i>Întărirea capacității instituțiilor de promovare a concurenței</i>	49
3. FORMULAREA CERINȚELOR PENTRU SPORIREA CALITĂȚII ACTIVITĂȚII INSTITUȚIILOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ROMÂNEȘTI	53
3.1. Misiunea administrației publice	53
3.2. Situația actuală a administrației publice	55
3.3. Cerințe pentru sporirea calității activității instituțiilor administrației publice	59
BIBLIOGRAFIE	68

*Ediție realizată cu asistență financiară din partea Comunității Europene,
grant B7-030-ZZ00 24.03.08.15.*

Punctele de vedere exprimate în acest studiu aparțin autorilor și, prin urmare, nu pot fi considerate în nici un fel ca exprimând punctul de vedere oficial al Comunității Europene

Introducere

Economia de piață este o formă modernă de organizare și funcționare a economiei, în care agenții economici își desfășoară activitatea în mod liber, autonom și eficient, în concordanță cu cerințele și regulile dinamice ale pieței, ce face posibilă valorificarea maximă a resurselor limitate existente pentru satisfacerea nevoilor umane nelimitate.

Economia de piață dezvoltată se caracterizează prin: nivel înalt de organizare și coordonare; concurență imperfectă; companii naționale și transnaționale, dar și mici și mijlocii; proprietate privată, dar și publică în sectoare strategice; strategii, politici și programe la toate nivelurile organizatorice; puternic intervenționism statal și suprastatal etc.

Printre exigențele fundamentale ale realizării unei economii de piață funcționale și eficiente în România și aderarea ei la Uniunea Europeană se situează competitivitatea și concurența.

Integrarea în UE presupune sporirea competitivității ofertei naționale de bunuri și servicii. Numai dobândind un anumit potențial competitiv, economia românească va putea face față forței concurențiale a spațiului comunitar. În acest sens, se cer asimilate multe dimensiuni calitative ale procesului de compatibilizare cu spațiul economic al UE. Menționăm că încă de la constituirea Comunității Europene, protejarea concurenței și creșterea competitivității, au reprezentat componente esențiale ale adâncirii continue a procesului de integrare. În acest scop a fost pus în funcțiune un întreg dispozitiv de principii generale și reguli, corelat cu un cadru instituțional capabil de a le asigura urmărirea și punerea lor în aplicare. Politica de concurență a UE a contribuit astfel în mod decisiv la integrarea piețelor naționale într-o piață unică, generând avantaje substanțiale pentru consumatori și producători, ca și pentru economie în ansamblu.

În acest context, politica industrială a UE a urmărit încă din anii '90 – Petre Prisecaru, 2002 – dezvoltarea unor structuri avansate și promovarea competitivității comunitare pe piața internă și pe piețele externe deschise concurenței internaționale.

Pentru perioada 2001-2010, UE și-a propus un obiectiv strategic deosebit de ambițios, și anume să devină cea mai competitivă economie bazată pe tehnologii informaționale, capabilă să realizeze o creștere durabilă, să creeze locuri de muncă și să atingă o coeziune socială mai mare. Actorii principali care vor contribui la atingerea obiectivului strategic propus sunt reprezentanții firmelor comunitare, care în ultimele două decenii au fost confrunțați cu accelerarea schimbărilor structurale, impactul tehnologiilor informaționale, intensificarea concurenței și a globalizării. În aceste circumstanțe este indispensabil suportul oferit de instituțiile europene, sub forma unei politici industriale coerente și eficiente, orientate prioritar către promovarea competitivității firmelor comunitare.

În acest context este pe deplin justificat și necesar ca și țările candidate, să-și concentreze eforturile în aceste direcții prioritare.

În perspectiva integrării țărilor candidate în piața internă unică a U.E., politica de concurență joacă un rol crucial. Ea este destinată să asigure punerea pe picior de egalitate, a tuturor agenților economici care operează pe această piață. În acest fel se poate garanta, că efectul pozitiv al înlăturării barierelor create de autorități, între diferitele piețe naționale individuale nu vor fi anulate prin apariția de bariere la intrarea pe piață, ridicate de agenții economici înșiși. Adoptarea în țările candidate a unei politici de concurență care să răspundă acestor necesități, presupune nu numai elaborarea rapidă a unui cadru legislativ adecvat, ci și - mai ales - asigurarea punerii sale în aplicare, ceea ce reclamă constituirea și întărirea instituțiilor necesare.

Punerea în aplicare de către România și celelalte țări candidate a unor politici de concurență compatibile cu cele ale UE este importantă, nu numai că deschide calea integrării lor în UE, ci și pentru efectele benefice pe care le poate induce în economiile de tranziție. O politică consecventă de protejare a concurenței ajută la crearea unor structuri economice sănătoase, cu atât mai important cu cât aceste țări, au înlăturat distorsiunile majore existente în propriile lor economii, ca urmare a creării anterioare de numeroase poziții dominante pe piață. În același timp, politica de concurență este un suport indispensabil al stabilizării macroeconomice. Ea disciplinează modul de utilizare a resurselor bugetare acordate ca ajutoare de stat și furnizează pârgii economice de ținere sub control a prețurilor.

Acordul de asociere a României la UE cuprinde un capitol distinct referitor la punerea în aplicare a unor reguli destinate a proteja libera manifestare a concurenței în economie.

În domeniul concurenței, obligațiile asumate de România prin Acordul European se referă în principal la:

- a) ajustarea progresivă a monopolurilor de stat cu caracter comercial, astfel încât să nu mai existe discriminări între agenții economici români și cei din UE, cu privire la condițiile de aprovizionare și comercializare a mărfurilor (Art. 33);
- b) interzicerea oricăror înțelegeri sau practici concertate între întreprinderi care pot anula, restrânge sau distorsiona concurența; împiedicarea exploatării abuzive de către una sau mai multe întreprinderi a unor poziții dominante pe piață; interzicerea oricărui ajutor public care, favorizând anumite întreprinderi sau sectoare economice, distorsionează sau amenință să distorsioneze concurența în economie (Art. 64);
- c) asigurarea că întreprinderile de stat sau cele care se bucură de drepturi speciale sau exclusive, funcționează de o manieră care să nu distorsioneze și să nu introducă discriminări între operatorii economici români și cei comunitari (Art.66).

Amploarea sarcinilor care revin României în legătură cu punerea în aplicare a angajamentelor legate de asigurarea liberei concurențe este cu adevărat excepțională. Dificultăți suplimentare decurg și din relativa lipsă de experiență a autorităților competente în aceste domenii.

O posibilă soluție ar fi constituirea unor autorități unice în materie de concurență în fiecare țară candidată, absolut independente, care să funcționeze

pe baza unei legislații transparente și să beneficieze de prerogative (inclusiv jurisdicționale) extinse. Soluția ar permite recunoașterea reciprocă (de către U.E. și respectiv, țările asociate) a deciziilor autorităților respective. O altă componentă esențială a politicii de concurență este controlul concentrărilor economice excesive (rezultat din fuziuni și achiziții de firme).

În perspectivă, adoptarea și punerea în aplicare de către fiecare țară candidată a unei politici de concurență compatibilă cu cea a UE este destinată să ducă la constituirea unei politici de concurență comune, a cărei administrare va necesita schimbări instituționale importante.

Asigurarea punerii în aplicare a unei politici de concurență corespunzătoare, reclamă o activitate extrem de vastă și susținută a instituțiilor constituite în acest scop.

În Uniunea Europeană, Comisia este cea însărcinată cu punerea în aplicare a normelor referitoare la protecția concurenței; ea poate lua decizii cu caracter obligatoriu chiar și față de statele membre.

În Raportul Comisiei Europene pe anul 2001 se precizează, între altele, că evaluarea României are loc pe 4 criterii mari de aderare: politic, economic, capacitatea de asumare a obligațiilor de stat membru al UE și capacitatea administrativă de aplicare a aquis-ului comunitar.

În Raport se arată că, deși România a înregistrat pentru prima dată progrese evidente în direcția îndeplinirii criteriului economic, totuși progresul real obținut în domeniul macroeconomic trebuie consolidat în continuare, astfel încât să se poată menține pe termen lung. Este vorba despre crearea unei economii de piață viabile, care să posede capacitatea de a face față presiunii concurențiale și forțelor pieței comunitare. Această cerință presupune, în primul rând, ca reformele să fie duse până la capăt într-o manieră credibilă și eficace, iar în al doilea rând, un extraordinar efort de modernizare și ajungere din urmă a celorlalte țări candidate și membre ale Uniunii Europene, pe un traseu presărat cu multe obstacole și constrângeri.

Funcționarea mecanismelor pieței presupune un efort permanent în vederea elaborării și perfecționării reglementărilor legislative și a cadrului instituțional. Politicile privind competitivitatea și concurența au un rol esențial, în menținerea flexibilității piețelor bunurilor și serviciilor, astfel încât consumatorii să beneficieze în mod real de avantajele economiei de piață.

1. Precizări conceptuale

În literatura de specialitate și în practica economică există anumite confuzii, cu privire la definirea și utilizarea unor concepte cum sunt: competitivitatea și concurența. Confuzia nu are numai o semnificație conceptuală, ci și una pragmatică, cu implicații majore în orientarea dezvoltării economice și sociale. De aceea, efortul de a defini mai bine problemele care fac obiectul cercetării, de a clarifica semnificațiile, laturile lor, premisele metodologice și conceptuale cheie și natura interdependențelor, pot într-adevăr să deschidă noi perspective de cercetare. Sigur, întregul proces de reflecție, ideile principale ale acestui studiu izvorăsc dintr-un efort de înțelegere și meditare asupra experienței românești și mondiale.

Conceptele folosite trebuie să ne ajute la reflectarea cât mai fidelă a realității, la înțelegerea și stăpânirea complexității, la identificarea problemelor reale ale economiei românești. Este nevoie să definim conceptele în mod satisfăcător pentru a putea înțelege și stăpâni complexitatea activităților actuale.

Orice noi optici de abordat sau noi concepte pot aduce cu ele noi deschideri, lărgind câmpul și natura soluțiilor.

În esență, piața constituie, pe de o parte un sistem competitiv, iar pe de altă parte, un mecanism concurențial.

1.1. Competitivitatea, ca problematică de cercetare nu beneficiază de un sistem teoretic încheiat, de sine stătător și larg recunoscut de economiștii teoreticieni și practicieni.

În analiza competitivității – C. Popescu-Bogdănești – este necesar să se țină permanent seama atât de latura teoretică de încărcătură semantică a problematicii, cât și de latura practică, cu implicații majore în orientarea dezvoltării economice și sociale. Nu putem ignora nici problemele teoretice și nici problemele practice ale economiei reale, ci trebuie să încercăm ca fiecare informație de natură teoretică să fie pusă în conexiune cu realitatea economiei românești.

În cele mai numeroase analize de specialitate privind competitivitatea – Aurel Iancu, 2000 – se utilizează două modalități principale de abordare:

- prima modalitate se bazează pe avantajul competitiv - care abordează competitivitatea într-o viziune macroeconomică;
- a doua modalitate se sprijină pe avantajul competitiv - care abordează competitivitatea într-o viziune microeconomică.

În timp ce prima modalitate, se referă la existența într-o economie națională a condițiilor naturale favorabile în comparație cu cele din alte economii naționale, pentru dezvoltarea specializării se iau în considerare factorii naturali disponibili. Această modalitate se sprijină pe următorii factori principali:

- prezența în țara respectivă a unor resurse naturale abundente și ieftine, care stau la baza structurii de ramură a economiei;
- existența unui mediu concurențial de afaceri;
- folosirea unor politici economice pasive.

Potrivit acestei modalități, noua structură de ramură a economiei se realizează prin jocul liber al pieței concurențiale, iar politicile economice utilizate, au îndeosebi un caracter pasiv, fără acțiuni îndreptate spre îndeplinirea anumitor obiective precis definite. Deși această modalitate veche, a ajuns de mult timp în desuetudine, totuși mai este frecvent invocată în literatura noastră economică și folosită în fundamentarea teoretică și acțiunile pragmatice întreprinse în orientarea structurii de ramură a economiei românești.

A doua modalitate, scoate în evidență faptul că evoluția, succesul și specializarea economiilor naționale, depind îndeosebi de gradul de competitivitate al întreprinderilor pe piața națională și pe cea internațională, de evoluția și de profilul acestor întreprinderi și de asimilarea progresului științific și tehnologic și, mai puțin, de disponibilitatea resurselor naturale.

Într-adevăr în lume, există atât țări lipsite de resurse naturale care au cunoscut însă însemnate progrese economice și sociale, cât și țări bogate în resurse naturale care nu au realizat o dezvoltare economică semnificativă.

Această modalitate își găsește fundamentarea științifică, în așa numita economie normativă, ale cărei analize oferă prescripții sau formulări despre ceea ce trebuie să fie, decât despre ceea ce este. Noua modalitate se bazează pe politici active, selective și direcționate către realizarea anumitor obiective economico-sociale precis conturate, în contextul mecanismelor concurențiale de piață.

Această modalitate se sprijină în principal pe:

- a) întreprindere;
- b) competiție;
- c) crearea unui mediu național economico-social favorabil afacerilor;
- d) politici economice adecvate țării respective, active, direcționate și aplicate de întreprinderi, patronate, sindicate, guverne și organisme ale Uniunii Europene.

Competitivitatea este considerată de renumitul specialist american Michael E. Porter „un bun patrimonial” al firmei, o valoare care se construiește în timp, pe baza unor analize atente și a unor decizii manageriale inspirate.

Întreprinderea trebuie situată în centrul presiunilor pentru creșterea competitivității. Aceasta pentru faptul că întreprinderea este punctul de formare și de întoarcere al tuturor eforturilor îndreptate spre creșterea performanțelor economice și sociale.

În multe lucrări elaborate de Michael E. Porter, se urmărește cu asiduitate un răspuns fundamental: cum trebuie să procedeze o firmă pentru a-și asigura competitivitatea pe baze sustenabile? El deosebește trei planuri:

- a) factorii endogeni care condiționează competitivitatea firmei;
- b) contextul național care poate fi favorabil sau nu competitivității firmei autohtone;
- c) evaluarea competitivității în cadrul unei ramuri (subramuri industriale).

Autoritățile publice sau organismele profesionale, pot asigura un mediu favorabil, pot dezvolta infrastructura îndeosebi cea informațională. Deciziile economice cu impact decisiv aparțin, însă, managementului firmei.

Dacă profitul este rezultatul scontat de întreprindere, el își are originea în aptitudinea firmei de a obține beneficii.

Aceasta se bazează pe competitivitatea întreprinderii, adică pe capacitatea ei de a face față concurenței. Această aptitudine nu se măsoară printr-un criteriu unic, ci rezultă dintr-un ansamblu de elemente pentru care întreprinderea, se găsește în situația favorabilă în fața concurenților săi: preț, calitatea produselor, calitatea serviciului post-vânzare, dar și capacitatea de adaptare la mutațiile cererii consumatorilor sau la inovațiile altor întreprinderi.

Competitivitatea exprimă capacitatea agenților economici de a câștiga, în condiții de concurență, de competiție pe piața internă sau externă. Orice agent economic - producător, importator, distribuitor sau prestatar - își dorește să vândă cât mai multe produse/servicii – Nicolae Drăgulescu 1999 – și să câștige astfel cât mai mult. El știe că produsul sau serviciul său este competitiv atunci când acesta are capacitatea de a se impune pe o piață concurențială, altfel spus, de a se vinde în cantități cel puțin comparabile cu cele în care s-au vândut produsele/serviciile concurente.

În sens larg, competitivitatea poate fi definită drept capacitatea unui sistem - întreprindere, ramură, economie națională etc. – de a obține, în domeniile economic, științific tehnologic etc., rezultate superioare în confruntarea pe plan intern sau internațional, cu sisteme similare. În domeniul economic gradul de competitivitate, de exemplu, este influențat de mărimea costurilor de producție, de nivelul productivității muncii sociale, și al prețurilor, de calitatea produselor etc.

Pe planul relațiilor externe, competitivitatea reflectă raportul existent între valoarea mondială și valoarea națională a mărfurilor și serviciilor, care fac obiectul tranzacțiilor de schimb.

Principalele direcții de sporire a gradului de competitivitate sunt:

- a) reducerea costurilor de producție;
- b) creșterea productivității muncii sociale;
- c) îmbunătățirea calității produselor și serviciilor;
- d) crearea, dezvoltarea, extinderea și perfecționarea activității de service;
- e) perfecționarea structurii și îmbunătățirea cadrului organizatoric și funcțional al activității economico-sociale;
- f) ridicarea capacității și calității activității sistemului instituțional.

În esență, nivelul de competitivitate al unei țări:

- reflectă gradul de dezvoltare economică și socială a țării respective;
- se generează la nivel microeconomic;
- se susține și consolidează la nivel macroeconomic;
- presupune economie deschisă concurențială;
- se află în strânsă conexiune cu gradul de dezvoltare al științei și tehnologiei;
- este o problemă de opțiune și acțiune națională pe termen lung, ignorarea ei duce la stagnarea și marginalizarea țării respective;

- implică elaborarea și aplicarea unui set de politici economice active, clar direcționate, cu obiective precise care să permită realizarea climatului de afaceri necesar expansiunii la nivel microeconomic;
- depinde în mare măsură de calitatea cadrului legislativ și instituțional.

Ridicarea competitivității economiei românești trebuie să constituie un obiectiv prioritar al politicii economice pentru integrarea în Uniunea Europeană. Numai într-o economie competitivă cum este cea europeană, care ne solicită și ne obligă să înnoim, să perfecționăm, să actualizăm permanent produsele fabricate și serviciile prestate, numai așa vom putea să devenim competitivi și să dezvoltăm continuu producția națională, să sporim performanțele economice și standardul de viață al populației.

1.2. Concurența

Datorită evoluției economice și sociale – Theodor Purcărea, 1995 – a avut loc o diversificare a conținutului noțiunii de concurență. Astfel, la reglementările privind interzicerea și reprimarea concurenței neloiale, la cele privind interzicerea înțelegerilor restrictive de concurență s-au adăugat și cele privind protecția consumatorilor. În etapa actuală concurența se caracterizează prin trecerea de la o concepție statică la una dinamică și prin diversificarea, integrarea în concurență a unor fenomene care înainte erau considerate străine acestuia, precum și recunoașterea necesității unui control din partea statului.

În esență, concurența trebuie să contribuie la realizarea a cel puțin două obiective: de a preveni ineficiența și de a ridica nivelul general de performanță economico-socială și de a spori bunăstarea prin oferirea posibilității opțiunilor, reducând la minimum exploatarea monopolistă.

Concurența constituie una din cerințele esențiale ale economiei de piață, care exprimă comportamentul special al agenților economici în condițiile liberei inițiative, atestând raportul dinamic de forțe dintre participanții la actele de vânzare-cumpărare.

Concurența desemnează o situație de referință, în cadrul căreia are loc o confruntare liberă între agenții economici, atât la nivelul cererii, cât și al ofertei de bunuri de consum, servicii, materii prime, forță de muncă și capital. Ea creează câmp liber de acțiune legii cererii și ofertei, garantând o repartiție optimală a factorilor de producție și determinând progresul tehnic.

Concurența reprezintă un antagonism, o rivalitate, o confruntare deschisă, loială între agenții economici, pentru a atrage de partea lor clientela consumatoare prin calitatea mai bună a produselor și serviciilor, prin prețuri mai convenabile, în vederea obținerii unor profituri cât mai mari. În acest scop, are loc între agenții economici un proces continuu de evaluare și perfecționare a activității pentru a-și menține sau îmbunătăți poziția pe piață. Concurența este considerată cea mai bună cale pentru sporirea competitivității și satisfacerii intereselor tuturor participanților la viața economică. Ea face posibil ca în societate să se producă numai ce și cât este necesar, cerut și dorit de consumatori, la cele mai scăzute

costuri posibile, concurența asigură profiturile scontate de întreprinderile producătoare și satisfacerea în cea mai mare măsură a nevoilor consumatorilor.

Amplificarea concurenței pe diverse piețe a contribuit la creșterea profitabilității unor firme, pentru ale căror produse există cerere solvabilă, precum și la redimensionarea funcțiilor întreprinderilor.

Mecanismul concurențial exprimă legăturile numeroase între acțiunile subiective ale agenților economici și cadrul obiectiv al desfășurării acestor acțiuni. Prin acest mecanism, actele subiective ale indivizilor participanți la viața socială sunt transformate în acțiuni socialmente necesare, conforme cu cerințele legilor economice obiective, cu raționalitatea economiei de piață. Sub presiunea concurenței, agenții economici producători sunt obligați să reducă costurile și pentru atingerea acestui obiectiv introduc noi tehnologii de producție, perfecționează organizarea și conducerea întreprinderii, îmbunătățesc calitatea produselor etc.

Concurența și mecanismele concurențiale diferă de la o etapă la alta de dezvoltare, de la o țară la alta, în funcție de numeroși factori și de variate condiții: numărul și talia vânzătorilor și cumpărătorilor în economia națională, în una sau alta dintre ramuri; gradul de diferențiere a produselor, facilitățile sau limitările posibilităților noilor producători de a intra într-o ramură sau alta; gradul de transparență a pieței; mobilitatea sau rigiditatea prețurilor; nivelul dezvoltării economice; conjunctura politică internă și internațională; cultura economică a populației, a diferiților agenți economici etc.

Sub presiunea concurenței și urmărind obținerea profitului, întreprinzătorii sunt determinați să reducă cheltuielile individuale de producție, să extindă proporțiile capitalului, să introducă progresul tehnic în toate fazele activității (producție, organizare, aprovizionare, desfacere etc.) și să investească în cercetarea științifică, să migreze dintr-o ramură în alta etc.

Concurența desemnează o anumită structură de piață – structura concurențială – în funcție de:

- a) numărul și talia vânzătorilor și cumpărătorilor;
- b) gradul de diferențiere a produselor;
- c) posibilitatea de intrare într-o ramură de activitate;
- d) gradul de transparență, recunoașterea elementelor pieței, implicit informații asupra prețurilor, cererii și ofertei;
- e) gradul de mobilitate a factorilor de producție;
- f) gradul de libertate a determinării prețurilor.

Caracterizarea concurenței prin acești parametri, permite înțelegerea mecanismului cererii și ofertei pe piață și, implicit, al formării prețurilor.

În esență, există două tipuri principale de concurență, exprimând diferența atât de grad de rivalitate a participanților la schimb, cât și de condiții de confruntare pe piață: concurența perfectă și concurența imperfectă.

Concurența perfectă este sinonimă cu piața liberă, care are menirea de a asigura funcționarea cea mai eficientă a sistemului economic de piață, ea reprezintă concomitent corolarul suveranității consumatorului și pe cel al producției ideale, întrucât întreprinzătorul în căutare de profit, se va supune voinței consumatorului. Prin comparație cu aceasta, monopolul reprezintă încălcarea situației ideale pe piață, depărtarea extremă de la concurența perfectă.

Aproape toți teoreticienii recunosc că, nici concurența perfectă, nici monopolul, nu există în stare pură pe piață.

Economia contemporană se caracterizează prin așa-numita concurență imperfectă, care este o concurență reieșită din îmbinarea celor două situații existente pe piață, concurența și monopolul.

În lume există astăzi stări de concurență mult mai numeroase și mai complexe decât își puteau imagina specialiștii cu câteva zeci de ani în urmă.

Concurența – libertatea stabilirii prețurilor – permite consumatorilor să găsească furnizorul cel mai ieftin la aceeași calitate a produsului sau serviciului și încurajează producătorii în determinarea creșterii numărului consumatorilor prin scăderea costurilor.

Concurența exercită o presiune permanentă pentru scăderea prețului, restrângerea costurilor de producție și comprimarea profiturilor. În același timp, ea contribuie la lărgirea pieței, deoarece cantitatea cerută de consumatori este cu atât mai mare cu cât prețul este mai mic. Astfel, piața se echilibrează pentru prețul care permite egalizarea cantității cerute de consumatori cu cea oferită de producători.

Sub efectul concurenței prețul tinde să scadă până la acel nivel care permite supraviețuirea producătorilor.

Concurența este o permanență în economia de piață. În mod normal, relațiile dintre agenții economici se supun unor reguli care conferă libertate de acțiune tuturor agenților economici, relațiile dezvoltându-se liber în funcție de situația pieței și având caracter loial. Desigur, există cazuri în care asemenea legături îmbracă o altă formă, iar concurența se abate de la reglementările stabilite și devine neloială.

Afirmarea în România a pieței concurențiale este un proces complex, în evoluția căruia se înregistrează succese dar și eșecuri.

Într-o economie de piață întreprinderile poartă responsabilitatea pentru eficiența activității pe care o desfășoară, de ea depinzând în ultimă instanță chiar existența lor. Aceasta presupune diversificarea ofertei de produse și servicii, concomitent cu posibilitatea de opțiune sporită a consumatorilor în funcție de necesitățile lor pe termen scurt, mediu sau lung.

Managerul cunoaște de cele mai multe ori strategiile pe care le-ar putea utiliza rivalii săi, însă nu are cum să știe exact ce alternativă va fi aleasă. Anticiparea corectă a răspunsurilor concurenților reprezintă un element de bază în elaborarea propriei strategii de asigurare a competitivității.

Acest fapt contribuie la realizarea obiectivelor stabilite, la consolidarea poziției pe piață și la sporirea profitabilității.

De multe ori, firmele optează pentru specializarea sau diferențierea produselor, strategii ce conduc la o concurență în afara prețurilor.

Competiția nelegată de preț este o trăsătură importantă a concurenței monopoliste.

Principalele caracteristici ale concurenței monopoliste sunt: produsul nu este omogen, ci diferențiat prin “nume de marcă” într-un număr de produse “diferite”, nici unul dintre acestea nefiind un substituent perfect pentru un altul. Deoarece produsele sunt “diferite”, producătorii pot fixa prețuri diferite și totuși să

vândă articole mai scumpe. Elasticitatea cererii pentru mărci diferite este redusă, adică cererea reacționează mai puțin la modificările de preț, deoarece unii cumpărători sunt convinși că o anumită marcă este mai bună și merită banii în plus.

Dacă singura cerință pentru vânzări mari ar fi aceea că prețurile trebuie să fie mici, atunci competiția legată de preț ar fi o formă neuzuală de competiție. Costul amenajării de linii de producție este atât de mare, încât este esențial să se depună toate eforturile pentru a recupera aceste costuri, în același timp cu realizarea unui câștig rezonabil din capitalul investit. Acest lucru poate fi realizat numai prin modificarea cererii pentru produs printr-o publicitate adecvată.

1.3. Capacitatea și calitatea activităților instituțiilor

În Raportul Comisiei Europene pe anul 2001 se afirmă existența unei slabe capacități instituționale a administrației publice românești, atât la nivel central, cât și la nivel local. Acest fapt este îngrijorător deopotrivă, prin prisma diminuării capacității instituțiilor guvernamentale de a-și gestiona sfera de responsabilitate eficient, cât și din punct de vedere al capacității de derulare în bune condiții a fondurilor comunitare.

În acest context, Comisia își exprimă preocuparea cu privire la capacitatea și calitatea activității administrative a instituțiilor implicate în derularea în România a proiectelor ce beneficiază de asistență nerambursabilă comunitară (Phare, I.S.P.A., Sapard etc.).

În acest sens, statul român trebuie să depună eforturi substanțiale pentru întărirea capacității administrative și ridicarea calității activității administrative a instituțiilor implicate în gestionarea fondurilor comunitare (programare, implementare etc.) inclusiv a viitoarelor fonduri de coeziune. O atenție prioritară trebuie acordată dezvoltării de proceduri financiare clare, sigure și transparente pentru derularea fondurilor comunitare.

Capacitatea este o noțiune complexă care desemnează îndeosebi potențialul cantitativ de care dispune o instituție pentru realizarea obiectivelor, competențelor și răspunderilor ce îi revin. Ea relevă nivelul maxim al activității ce poate fi obținut prin folosirea optimă a forței de muncă și a bazei tehnico-materiale existente la un moment dat. Ea se exprimă printr-un set de indicatori care reflectă cu deosebire caracteristicile cantitative specifice instituției respective.

Calitatea activității instituției este, de asemenea, o noțiune complexă care reflectă cu preponderență caracteristicile calitative specifice instituției respective. Aprecierea calității activității unei instituții este mai dificil de comensurat și exprimat prin indicatori care să reflecte fidel performanțele atinse.

În practică, dacă pentru măsurarea și aprecierea activității întreprinderilor sau instituțiilor de la nivel local, se utilizează un ansamblu de criterii cantitative și calitative, în schimb pentru evaluarea activității altor instituții ale administrației publice centrale, se apelează cu deosebire la criterii calitative. În acest sens, se folosește comparația între obiectivele generale ale instituției și cele specifice anumitor subdiviziuni sau posturi, atribuțiile și sarcinile ce le revin și realizările

efective, contribuția acestora într-o anumită perioadă de timp, la progresul economic și social al societății.

În cadrul sistemului social există o structură complexă compusă din mai multe segmente, printre care, cel economic ocupă un loc deosebit de important.

Sistemul instituțional este compus dintr-o rețea extinsă de reguli și organizații care împreună cu instrumentele economice formează mecanismele de funcționare a economiei. Fără un sistem de reguli clare și precise și fără respectarea acestora nu ar fi posibilă desfășurarea eficientă a vieții economice, iar activitatea agenților economici ar fi paralizată.

Procesele economiei reale și a celei nominale nu se pot desfășura eficient, fără un sistem instituțional compus dintr-o rețea extinsă de instituții: întreprinderi și organizații cu caracter lucrativ și nelucrativ, bănci, burse, școli, universități, organizații guvernamentale și neguvernamentale, organizații patronale și sindicale, partide și formații politice etc. Existența și funcționarea lor sunt, de regulă, stipulate prin legi și au un caracter relativ stabil, comparativ cu instrumentele economice care fac și ele parte integrantă din sistemul instituțional guvernamental (subvenții, dobânzi, dividende, sisteme de salarizare și de premiere, impozite, taxe etc.). Ele reprezintă acele mijloace pe care instituțiile le folosesc pentru a realiza anumite obiective economice și sociale, care pot fi schimbate mai repede.

În înțelesul său restrâns, o instituție constă dintr-un număr de membri care, în mod obișnuit, interacționează în procesul realizării unor obiective generale și specifice. Acestea, întocmai ca organismele vii, se dezvoltă, se transformă și acționează într-un anumit mediu natural, economic și social.

În economia de piață structura instituțională are un caracter descentralizat, aceasta fiind creată și pusă în serviciul organizațiilor economice pentru a asigura buna lor funcționare și de a asigura reglarea și echilibrul în ansamblu.

În cadrul sistemului economic de piață instituțiile:

- a) constituie pilonii structurii de rezistență pe care se sprijină întregul edificiu economico-social, inclusiv mecanismul de funcționare a economiei;
- b) contribuie la reducerea incertitudinii prin instaurarea unei structuri stabile și eficiente de interacțiuni umane;
- c) asigură evitarea anarhiei prin introducerea și menținerea ordinii în desfășurarea activității economice și sociale de care depind însăși performanțele obținute;
- d) modelează comportamentele și interacțiunile dintre oameni;
- e) reprezintă un element de administrare și conducere, de cooperare și coeziune socială, de asumare a răspunderii în societate prin elaborarea de strategii, politici, programe;
- f) furnizează continuitatea și stabilitatea, contracarând efectele conjuncturale, stabilitatea fiind o condiție necesară pentru interacțiunea umană complexă.

Crearea și funcționarea economiei de piață în România, nu pot fi concepute, fără reforme profunde în domeniul instituțional.

Fiecare dintre instituții trebuie să îndeplinească o funcție distinctivă și limitată, să funcționeze în conformitate cu obiectivele urmărite, să-și asume responsabilitatea pentru efectele directe pe care le produce asupra oamenilor, a

comunității și a societății în general, să exercite un control considerabil asupra persoanelor pe care le are angajate – în caz contrar, nu s-ar putea realiza obiectivele stabilite.

Specializarea este atuul lor principal. Din momentul în care o instituție încearcă să-și depășească obiectivele specifice, își pierde imediat eficacitatea.

Reformele economice efectuate până în prezent în diferite țări nu au putut da rezultatele scontate, tocmai pentru că ele nu au operat cu prioritate schimbări structurale consistente, în însuși sistemul instituțional.

2. Ridicarea capacității instituțiilor românești pentru stimularea concurenței și competitivității

Competitivitatea economiei românești este influențată direct și indirect de numeroase instituții economice.

În acest capitol ne vom opri îndeosebi asupra întreprinderilor, instituțiilor pentru privatizarea societăților comerciale și instituțiilor pentru menținerea și stimularea concurenței dintre agenții economici.

2.1. Capacitatea de acțiune a întreprinderii

Proiectul pornește de la premisa, că principala caracteristică a economiei de piață este situarea întreprinderii, sub diversele sale forme, în prim-planul activității economice. În fapt, potențialul și calitatea rezultatelor economiei naționale în ansamblu, depind în măsură decisivă de capacitatea de funcționare a unui număr cât mai mare de întreprinderi, care să furnizeze produse și servicii de bună calitate, la costuri și prețuri reduse și în cantitățile cerute de piața internă și externă.

Puterea de concurență și de competitivitate depinde, în esență, de capacitatea și calitatea activității întreprinderilor.

Întreprinderea reprezintă o formă particulară de activitate instituționalizată, caracterizată prin ținte specifice și un cadru normativ care delimitează sferile de competență și responsabilitate precum și prin modul în care aceasta cooperează pentru obținerea rezultatelor stabilite de către conducerea unității respective.

2.1.1. Rolul întreprinderii în stimularea concurenței și ridicarea competitivității

Pretutindeni în lume, întreprinderea constituie terenul unde au loc cele mai ample și mai profunde schimbări economice și sociale. Ele sunt confruntate permanent cu problema presantă a trecerii de la dezideratul adaptării la cerințele deja apărute pe piață, la imperativul anticipării și chiar stimulării schimbărilor care vor avea loc pe piața internă și externă. Astfel, ele trebuie să prevadă schimbările și să se adapteze operativ și eficient la cerințele pieței puternic concurențiale, la explozia tehnologică, la disponibilul de resurse, la constrângerile financiare și ecologice etc.

În economia de piață, întreprinderii – ca verigă de bază a societății – îi revine un loc central și un rol hotărâtor în dezvoltarea producției sociale, în satisfacerea nevoilor materiale și spirituale ale populației, în sporirea eficienței economice și a competitivității.

Întreprinderile productive joacă un dublu rol economic și social.

Sub aspect economic, întreprinderile determină alocarea de resurse producției care formează obiectul activității de bază. Acest proces este generat de faptul că întreprinderea dorește să satisfacă cererea solvabilă care se manifestă pe piață și care este susceptibilă de a-i aduce un profit. Rolul social al întreprinderii constă în crearea de locuri de muncă, asigurarea veniturilor angajaților, crearea unui cadru adecvat de muncă și de viață.

În România, în perioada 1995-2000 numărul total al întreprinderilor din industrie a crescut cu 20,9%, (tabel nr. 1).

Tabelul nr. 1

Întreprinderi active din industrie

Activitatea	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2000/1995
Total din care:	34850	32529	36430	39327	41540	42157	120,9
- industrie extractivă	170	169	201	221	252	276	162,3
- industrie prelucrătoare	34404	32084	35962	38803	40966	41547	120,7
- energie electrică și termică, gaze și apă	276	276	267	303	322	334	121,0

Sursa: Anuarul statistic al României 2001, p.343.

Se constată că în timp ce pe total, numărul întreprinderilor a crescut doar cu 20,9%, în industria extractivă creșterea a fost de 62,3%, ceea ce semnifică valorificarea mai amplă a resurselor naturale.

Întreprinderile, ca elemente ale sistemului global al societății, se află în relații de interconținere. Activitatea tuturor întreprinderilor poartă amprenta contextului economic, social, politic specific societății la un moment dat. Astfel, întreprinderea, ca sistem particular, inclus în sistemul instituțional global, întreține raporturi constante cu diferiți parteneri: cumpără echipamente, materiale și mărfuri de la furnizori, vinde produsele realizate sau mărfurile clienților săi, împrumută sau plasează fonduri în alte întreprinderi sau bănci, plătește impozite sau beneficiază de ajutor de la stat. Comportamentul acestora este, la rândul său, influențat de mediul imediat, specific, în care acționează: cel al salariaților – de sindicate, cel al administrației financiar-fiscale – de politica de stat etc. Întreprinderea ca sistem deschis spre acest mediu general, întreține două categorii de relații:

- de piață (cu clienții, furnizorii, firmele concurente, consumatorii finali, bănci etc.);
- în afara pieței (cu puterea publică, organizații financiare, grupuri sociale etc.).

De aceea, eficiența actului decizional este condiționată de cunoașterea operativă, nu numai a realităților interne, ci și a mediului economic în care aceasta acționează. Analiza mediului presupune un studiu al principalelor tendințe ale acestuia în scopul stabilirii oportunităților și pericolelor existente, al identificării și dimensionării factorilor cheie ai succesului. Abordarea mediului într-o logică economică presupune cunoașterea nevoilor consumatorilor și a tendințelor cererii,

a sectorului de activitate în care este implicată întreprinderea, a concurenței prezente și viitoare.

Primul nivel de structurare a mediului redă impactul imediat al întreprinderii cu furnizorii, clienții, consumatorii finali, firmele concurente. Cel de-al doilea nivel, mai îndepărtat, influențează asupra agenților economici din primul nivel și indirect asupra întreprinderii.

Reglementările financiare, fiscale, sociale etc., ca expresie a voinței politice în domeniul economico-social, financiar, monetar etc., influențează practic activitatea tuturor actorilor economici.

În condițiile economiei de piață și ale concurenței, întreprinderile care doresc să devină și/sau să rămână competitive au nevoie de resurse în cantitate și de calitate adecvată, resurse financiare, materiale, energetice, umane și informaționale.

În România, primul pas în declanșarea reformei economice l-a constituit elaborarea, adoptarea și aplicarea Legilor nr. 15 și 31/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale.

În elaborarea acestor legi s-a pornit de la premisa, potrivit căreia, în cadrul economiei naționale pot exista două sectoare distincte: cel al activităților concurențiale (organizate în societăți comerciale supuse acțiunii de privatizare) și cel al monopolurilor naturale și serviciilor publice (constituite în regii autonome) despre care se aprecia că nu pot fi deschise concurenței și supuse privatizării.

Teoria economică considera la acea vreme că, în cazul serviciilor publice, caracteristicile tehnice ale proceselor de producție conduceau la constituirea monopolurilor naturale, care în scopul apărării intereselor consumatorilor, a eliminării supraprofiturilor, trebuiau să se afle în proprietate publică.

Existența randamentelor de scară crescătoare, care presupune faptul că un bun are costuri de producție cu atât mai mici cu cât crește cantitatea în care este produs, face posibilă ca, pe o anumită piață, o singură întreprindere de mari dimensiuni, să se dovedească mai eficientă decât mai multe întreprinderi mici aflate în concurență.

Această apreciere a sectorului serviciilor publice – Dan Vasile, 2000 – a fost repusă în discuție în ultima perioadă, ca urmare a noilor abordări teoretice și a amplelor transformări tehnologice, care au făcut posibilă adoptarea unor modele noi de organizare a industriilor în rețea.

În baza acestor legi, s-a realizat descentralizarea conducerii și administrării activității economice. Astfel, a avut loc, pe de o parte, cedarea de către stat a patrimoniului său fără plată și fără a se statua o răspundere clară, precisă a conducerilor acestor unități față de stat, iar, pe de altă parte, guvernul a transferat răspunderea gestionării și desfășurării activității economice Consiliului de administrație al regiilor autonome și societăților comerciale și Consiliului împuterniciților mandatați ai statului, ultimul fiind ulterior înlocuit de Adunarea generală a acționarilor.

În România, diminuarea rolului excesiv al statului în economie a fost înțeleasă ca o retragere a acestuia din toate responsabilitățile sale, cu consecințe imediate asupra creșterii corupției în țară și a unei stări de neîncredere în instituțiile fundamentale ale acestuia.

Prin aceste legi, statul a fost eliberat din calitatea de proprietar și administrator, rămânând doar acționar. Astfel, s-a propagat confuzia păguboasă, voită sau nu, de retragere a statului din funcțiile de patron și administrator, fapt concretizat în slăbirea considerabilă a autorității proprietarului și care a adus grave prejudicii economiei naționale și societății românești.

Guvernului i-a fost rezervat doar rolul de a reprezenta statul ca autoritate publică nu și de a administra corecta alocare și utilizare resurselor.

În acest context, Guvernul s-a retras brusc, a derobat de la îndatoririle de proprietar și administrator, invocând drept argument puterea de autoreglare a mecanismelor pieței – care, de fapt, se află abia la început. Politica liberalismului excesiv, a nonintervenției guvernului, nu era compatibilă cu realitatea economico-socială din țara noastră, fiind în contradicție cu însăși natura proprietății.

Statul român nu s-a comportat în acest fel, nu a urmărit cum sunt administrate proprietățile sale, nu a tras la răspundere pe cei care i-a mandat să dispună în numele său de aceste proprietăți, atunci când aceștia au desfășurat o activitate necorespunzătoare, iar pierderile înregistrate de proprietățile sale, nu sunt suportate de cei aleși sau numiți să le administreze, ci de toți cetățenii țării.

În mod firesc, statul în calitate de proprietar și administrator ar fi trebuit să-și exercite aceste funcții, până la transferarea efectivă a proprietății la alți proprietari privați.

În consecință, odată cu restructurarea organizatorică, statul a cedat practic, fără creanțe corespunzătoare, proprietatea asupra bunurilor din patrimoniul său regiilor autonome și societăților comerciale nou constituite.

În momentul reorganizării, întreprinderile nu dispuneau decât într-o proporție redusă de fondurile proprii de rulment necesare desfășurării producției, astfel descentralizarea competențelor și răspunderilor nu a putut da rezultate scontate. Fenomenul subcapitalizării a căpătat o extindere și mai mare o dată cu liberalizarea prețurilor, cu apariția unei rate înalte a inflației și a ratei dobânzilor, fapt ce a afectat grav capacitatea financiară și concurențială a întreprinderilor și, în consecință, funcționarea lor eficientă.

Trecerea la economia de piață, fără existența unei legislații fundamentate și coerente, a permis întreprinderilor de stat ca o parte din patrimoniul public să fie, practic însușit de firmele particulare căpușe.

În condițiile lipsei unei legislații corespunzătoare, conducătorii întreprinderilor de stat s-au trezit dintr-o dată, în postura de adevărați patroni, de a nu mai da socoteală nimănui pentru ceea ce fac, iar salariații să-și aleagă șefii care să le permită să acționeze după bunul plac. Dacă la această situație mai adăugăm fenomenul schimbării, deseori nejustificate, a cadrelor de conducere valoroase prin forță de către sindicate pentru a-și satisface revendicările economice și înlocuirea lor cu alte cadre mai puțin competente, dar dispuse la compromisuri, ne putem face o imagine mai completă asupra situației create în întreprinderile românești.

Potrivit legilor menționate **regiile autonome** (RA) sunt unități economice cu personalitate juridică și cu capital integral de stat, care funcționează pe bază de gestiune economică și autonomie financiară. Ele sunt organizate în ramurile strategice ale economiei naționale, precum și în unele domenii aparținând altor

ramuri stabilite de guvern, în scopul fabricării de bunuri și/sau prestări de servicii cerute de piață și obținerii de profit. În cazul regiilor autonome, nu există intenția privatizării lor într-un viitor apropiat.

Potrivit legii, în exercitarea dreptului de proprietate, regia autonomă folosește și dispune în mod autonom de bunurile pe care le are în patrimoniu, sau le culege fructele, după caz, în vederea realizării scopului pentru care a fost constituită. Regia autonomă trebuie să acopere cu veniturile provenite din activitatea sa toate cheltuielile, inclusiv dobânzile, amortizarea investițiilor și rambursarea creditelor și să obțină profit.

Conducerea și coordonarea RA se realizează în mod distinct pentru cele de interes național și cele de interes local. Ministerele și autoritățile publice și locale în mod obișnuit numesc și, după caz, revocă președintele și membri CA sau managerii.

Conducerea regiei autonome revine Consiliului de Administrație (CA) compus din 7-15 membri, din care unul este directorul sau directorul general al unității.

CA se numește prin Ordin al ministrului de resort sau prin decizia conducătorului administrației teritoriale. Din CA fac parte, în mod obligatoriu, un reprezentant al Ministerului de Finanțe și, după caz, reprezentanți ai Ministerului Industriilor, Ministerului Comerțului. Ceilalți membri sunt numiți dintre ingineri, economiști, juriști, tehnicieni specializați în domeniul de activitate al respectivei regii.

CA își desfășoară activitatea în conformitate cu propriul său regulament de organizare și funcționare și hotărăște în toate problemele privind activitatea regiei.

Societățile comerciale (SC) s-au constituit ca unități economice cu personalitate juridică și autonomie economico-financiară, formate din unul sau mai mulți acționari, organizate în celelalte ramuri și domenii de activitate de interes republican prin hotărâre a guvernului, iar cele de interes local prin decizia organului administrativ local de stat, în scopul realizării de bunuri și prestări de servicii cerute de piață și obținerii de profit. Atâta timp cât acestea dețin capital majoritar de stat ele sunt supuse procesului de privatizare.

Bunurile din patrimoniul societății comerciale sunt considerate proprietatea acesteia.

Societățile comerciale, în funcție de forma juridică, se constituie în: societate cu nume colectiv, societate în comandită simplă, societate în comandită pe acțiuni, societate pe acțiuni și societate cu răspundere limitată.

Numărul și structura întreprinderilor industriale în anul 2000 se prezintă în tabelul nr. 2.

Se observă că numărul cel mai mare de regii se găsește în domeniul energiei electrice și termice, gaze și apă, iar ponderea cea mai ridicată în totalul întreprinderilor (84%) o au societățile comerciale cu răspundere limitată.

Conducerea societății comerciale pe acțiuni revine AGA, CA, Comitetului de Direcție (CD) și managerilor executivi.

AGA reprezintă forma organizatorică cu putere de decizie maximă în ceea ce privește activitatea societății comerciale.

Tabelul nr. 2

Întreprinderi din industrie pe activități și forme juridice, în anul 2000

Activitatea	Total	Regii autonome	Societăți pe acțiuni	Societăți cu răspundere limitată	Alte tipuri de societăți comerciale
Total	42157	58	4341	35589	1450
- industrie extractivă	276	-	118	157	1
- industrie prelucrătoare	41547	11	3996	35378	1443
- energie electrică și termică, gaze și apă	334	47	227	54	6

Sursa: Anuarul statistic al României 2001, p.350-351.

Societățile comerciale la care statul sau o autoritate a administrației publice locale este acționar majoritar, precum și regiile autonome de interes național și local încheie contracte de administrare. Calitatea de administrator o poate avea o persoană fizică sau juridică, română sau străină. Contractul are ca obiect organizarea și gestionarea activității proprietarului, pe baza unor obiective și criterii de performanță cuantificabile, în schimbul unei indemnizații.

Obiectivele și criteriile de performanță, parte a contractului de administrare, sunt aprobate de FPS (APAPS), de ministerul de resort, sau de autoritatea administrației publice locale.

Contractul de administrare se încheie pe o perioadă de 1- 4 ani.

2.1.2. Capacitatea de soluționare a problemelor cu care se confruntă întreprinderile românești

În perioada postdecembristă, supraviețuirea și dezvoltarea întreprinderilor de stat depindea în mare măsură de capacitatea lor de a recepționa și reacționa la schimbări.

Schimbările care au avut loc în mediul de afaceri românesc au constituit, într-o mare măsură, noi și noi obstacole pentru aceste întreprinderi.

O privire retrospectivă asupra procesului de reformă economică, relevă că, în perioada postrevoluționară, s-au întreprins un ansamblu de acțiuni și măsuri, vizând să creeze cadrul și să declanșeze procesele menite să asigure funcționarea economiei românești, potrivit principiilor economiei de piață. În acest sens, s-au făcut o serie de pași în direcția: conturării unor elemente ale mecanismelor sale specifice de reglare și coordonare a activității economice, având în vedere activitatea întreprinsă pentru crearea cadrului juridic și instituțional; preocupării privind diversificarea formelor de proprietate și multiplicarea tipologiei agenților economici; acțiunii de descentralizare a activității cu conducere a economiei, de reducere a numărului verigilor intermediare în structura de

organizare și conducere a economiei; conferirii de atribuții, competențe și responsabilități tuturor categoriilor de agenți economici; modificării operate în configurația structurală de conducere a întreprinderilor (CA, AGA); reorganizării și reducerii numărului de RA și sporirii numărului de SC etc.

Pe fondul multiplelor transformări și mutații care au avut loc în perioada postdecembristă, întreprinderile de stat au fost confruntate cu numeroase obstacole și dificultăți, cum ar fi:

- insuficiența mijloacelor circulante proprii necesare desfășurării normale a activității economice;
- sporirea considerabilă a ratei inflației și ratei dobânzii;
- obstacole mari în procurarea fondurilor valutare necesare achiziționării de materii prime și energie, de mașini și utilaje necesare re tehnologizării producției;
- lipsa de comenzi ferme suficiente pentru acoperirea capacităților de producție disponibile, datorate desființării imensei piețe CAER;
- incapacitatea cunoașterii cerințelor pieței interne și , mai ales, externe;
- nivelul tehnic și tehnologic tot mai scăzut al multor întreprinderi;
- un management neperformant care nu și-a asumat riscurile inerente ale tranziției de la economia de comandă la cea de piață;
- un cadru legislativ și instituțional incomplet, incoerent, instabil etc.

În acest context, este suficient să ne oprim succint doar asupra unor aspecte referitoare la insuficiența capitalului de lucru necesar pentru desfășurarea normală a activității economice a întreprinderii, indisciplina contractuală și managementul neperformant.

Pentru a putea funcționa în bune condiții orice întreprindere trebuie să dispună de suficiente resurse financiare.

Încă de la începutul tranziției întreprinderile românești nu au dispus de un fond de rulment propriu suficient pentru desfășurarea normală a activității economice.

Decapitalizarea întreprinderilor de stat este o moștenire de la vechiul sistem economic. Astfel, în anul 1986, când țara se afla în dificultate financiară s-a dispus recalcularea mijloacelor circulante, întreprinderile fiind obligate să verse diferențele la bugetul de stat.

Până în 1990, politica financiară a întreprinderilor viza trei resurse de acoperire a necesităților financiare:

- mijloace proprii de 15% din necesar;
- părți sociale depuse de salariați 5-10%;
- credite bancare cu dobânzi foarte mici 70-80%.

După anul 1990 fondurile circulante ale întreprinderilor s-au redus prin:

- restituirea intempestivă a părților sociale;
- preluarea la buget a diferențelor provenite din reevaluarea mijloacelor de producție determinate de inflație;
- restrângerea masei monetare în circulație prin politica promovată de banca centrală;

- creșterea considerabilă a ratei dobânzii la creditele acordate de bănci care depășesc cu mult rata efectivă a rentabilității realizate, întreprinderile văzându-se dintr-o dată lipsite de partea cea mai mare a capitalului de lucru.

În aceste condiții, decapitalizarea întreprinderilor s-a accentuat datorită faptului că nu s-au adoptat de către stat măsurile necesare protejării capitalului întreprinderilor de stat. Totodată, rentabilitatea scăzută și nivelul ridicat al dobânzilor la creditele acordate de bănci, renunțarea temporară la amortizarea fondurilor fixe, gestionarea necorespunzătoare a patrimoniului, indisciplina financiară etc. au favorizat apariția și amplificarea blocajului financiar și a inflației.

Din aceste motive, în anul 2000, din numărul total de 705675 de agenți economici din industrie, construcții, comerț și alte servicii numai 305651 (43,3%) erau agenți activi.

Posibilitatea întreprinderilor de a se capitaliza din profit a fost și este, în numeroase întreprinderi, destul de redusă și ar necesita o perioadă foarte lungă de timp. Ori dacă la nivelul întreprinderii rata rentabilității este de circa 10-15%, deci profitul este destul de mic, nu se poate asigura nici capitalizarea, nici dezvoltarea producției, nici locuri de muncă, nici salarii decente.

O altă dificultate cu care se confruntă întreprinderile o constituie indisciplina în relațiile de afaceri și contractuale, care induce multiple disfuncționalități în economia reală.

Incertitudinea în relațiile contractuale distorsionează grav mediul de afaceri și îmbrățișează o sferă largă care constă, în principal, în nerespectarea în mod voit a obligațiilor contractuale, neplata la termen a sumelor datorate și utilizarea de mijloace de plată false sau fără acoperire etc.

Pe acest fond, de decapitalizare generală a agenților economici și de indisciplină contractuală, la care se adaugă și îmbătrânirea tehnică și tehnologică, este greu de crezut că fragila creștere economică, înregistrată statistic din anul 2000 și 2001, este sustenabilă pe termen lung.

Principala cauză a puternicului derapaj economic și comercial este tocmai întârzierea restructurării întreprinderilor. Acest subiect adus frecvent în discuție se dovedește a fi o piatră tare a reformei. Pașii făcuți până acum au fost atât de lenți și de modești, încât nu au putut impulsiona relansarea economiei românești.

Restructurarea nu înseamnă doar stoparea pierderilor (prin privatizarea sau lichidarea întreprinderilor fără nici o șansă de redresare), ci trebuie construită o structură economică viabilă. Producția națională nu se poate dezvolta prin lichidări de întreprinderi, ci prin stimularea celor profitabile.

Numeroase întreprinderi se zbat în haos și neputință, deoarece managerii numiți sau aleși nu se ridică, în cea mai mare parte, la nivelul de cunoștințe în domeniu, impus de locul sau funcțiile ocupate.

Managementul defectuos a favorizat hemoragia activelor întreprinderilor de stat, a producției și profitului acestora, prin devalizări directe, privatizări dubioase și firme căpușe.

Managerii, în loc să fie inițiatorii, promotorii schimbărilor, s-au mulțumit să trăiască în trecut, după aceleași vechi reguli, obiceiuri și mentalități, pentru că erau în siguranță. Condițiile succesului sunt: muncă intensă, mobilitate în gândire,

spiritul inovator și întreprinzător al unei echipe manageriale foarte eficientă, cu voință și înțelegere a colectivului. Actul managerial cere, nu numai pregătire și experiență, dar și implicare, concentrare și responsabilitate maximă, cu înaltă ținută morală, cu un simț deosebit al datoriei și respectului față de colaboratori.

Managerii nu au reușit, în numeroase cazuri, să realizeze un sistem corespunzător de comunicare cu salariații și de relații constructive cu sindicatele. Neglijarea acestei cerințe firești a salariaților a condus la efecte extrem de negative: nu numai zvonuri, confuzie, descurajare, derută, dar și false conflicte sociale acute, urmate de blocarea unor restructurări posibile. Disponibilizările colective de forță de muncă, în urma restructurării întreprinderilor și dificultățile mari întâmpinate de găsirea unui loc de muncă, precum și veniturile reale insuficiente pentru a asigura un trai decent, au provocat nemulțumiri și îngrijorări în rândul populației. În pofida aspirațiilor de îmbunătățire a nivelului de trai, majoritatea cetățenilor țării sunt confrunțați cu lipsuri tot mai mari, fapt ce generează creșterea tensiunilor sociale, nu numai în anumite zone, ci chiar la nivelul țării.

Toate acestea dovedesc incapacitatea întreprinderilor, în actualul mediu economic și social existent în România, de a soluționa în mod corespunzător problemele cu care se confruntă.

2.1.3. Principalele căi de sporire a capacității concurențiale și competitive ale întreprinderilor

Capacitatea întreprinderilor de a se adapta la realitățile în continuă schimbare, a devenit una din problemele cheie ale ridicării performanțelor economiei românești.

Sporirea capacității concurențiale a întreprinderii presupune, în primul rând, elaborarea și implementarea de strategii concurențiale. Strategiile concurențiale au drept obiectiv, în situația de liberă concurență, să asigure întreprinderii un avantaj competitiv asupra ansamblului concurenților săi, într-un domeniu de activitate definit. Aceste strategii concurențiale joacă un rol decisiv în determinarea nivelului global de performanță al întreprinderii. Există trei mari tipuri de strategii concurențiale: "strategiile de cost", "strategiile de diferențiere" și "strategiile de concentrare".

Prima, orientează într-un mod prioritar toate eforturile întreprinderii spre un obiectiv considerat ca primordial, diminuarea tuturor costurilor sale. Acestea includ, în afara costului direct de fabricație per unități de produs, costurile de concepție, de marketing, de distribuție, costurile administrative și financiare. Această strategie de cost este fundamentată pe principiul potrivit căruia întreprinderea cea mai competitivă este aceea care are costurile cele mai joase.

Practica a arătat că într-un foarte mare număr de activități economice, întreprinderea care are costurile cele mai joase este în același timp și cea care are producția cumulată cea mai importantă, dând naștere efectului de experiență. Costul este măsurat în unități monetare constante, pentru anularea efectului inflației.

A doua constă în obținerea unui avantaj competitiv prin crearea unui produs ce este perceput de către consumatori ca fiind unic prin design și imaginea mărcii, tehnologie sau service. În cadrul acestei strategii, întreprinderea se adresează în mod selectiv acelor segmente de piață pe care le poate satisface cel mai bine.

Strategia de diferențiere presupune: determinarea cumpărătorului real și ierarhia criteriilor de cumpărare ale clientului; identificarea surselor potențiale de diferențiere și estimarea costurilor de implementare; alegerea setului de activități care creează cea mai mare diferențiere pentru consumator; reducerea costurilor în acele activități care nu contribuie eficient la formele de diferențiere.

A treia implică concentrarea în vederea creării unei oferte specializate îndeosebi în domenii de vârf, cu un grad ridicat de prelucrare al produselor care sunt destinate utilizării celor mai dinamice sectoare ale pieței. Concentrarea se împletește cu cea a extinderii activității în sectoare complet noi sau înrudite.

Succesul întreprinderilor în viitor depinde de concentrarea eforturilor umane și materiale asupra produselor și tehnologiilor cheie, și de acționarea rapidă la modificările pieței.

Capacitatea concurențială și competitivă a întreprinderilor depinde, în esență, de mărirea sau diminuarea volumului producției lansate pe piață de produse adaptate cerințelor cumpărătorilor. Mai importantă decât aceasta este necesitatea ca întreprinderea să vină cu produse noi, provocând modificări ale pieței în interesul propriu. Evident că întreprinderile care se angajează activ, în modificarea pieței, sunt cele care au cele mai mari șanse în viitor. Întreprinderile trebuie să-și mărească elasticitatea ofertei lor pentru piață, privind cantitatea, calitatea, modul de prezentare, variante ale produsului etc.

Pe o piață determinată de cererea cumpărătorilor, răspunsul întreprinderilor trebuie îndreptat spre satisfacerea promptă a clienților. Rezolvarea problemei clienților constituie țelul principal al întreprinderii. Acest proces trebuie să capete un caracter natural, să fie lipsit de tensiuni. Soluțiile oferite trebuie să satisfacă cerințele tuturor clienților.

Pentru ca șansa să devină realitate sunt necesare imaginație și voință managerială, calități indispensabile pentru depășirea dificultăților actuale.

Capacitatea concurențială și de competitivitate a întreprinderilor depind de:

a) *Capacitatea financiară*

Orice agent economic cu capital de stat sau privat trebuie să obțină profit, dar numai în condiții de legalitate, concurență loială și uzanțe cinstite, precum și în măsura în care se asigură efectiv un spor fizic de produse sau servicii de calitate, în raport cu nevoile reale ale consumatorilor.

Concurența și competitivitatea stau la baza obținerii unui profit ridicat pe termen scurt. Acesta depinde în esență de intensitatea concurenței și de longevitatea potențialului de profit (măsurată prin durata ciclurilor de viață ale produsului).

Întreprinderea este judecată permanent după gradul de rentabilitate, considerat ca un indice general de succes în afaceri.

Succesul sau eșecul întreprinderii sunt apreciate de aptitudinea sa de a produce profit și de a-și onora la timp toate datoriile ajunse la scadență, cu alte cuvinte, cele trei obiective sunt:

- rentabilitatea;

- solvabilitatea;
- echilibrul financiar.

În viața întreprinderii, elementele financiare dețin un loc prioritar, deoarece dificultăți, chiar provizorii, ale bugetului de trezorerie sau ale rezultatelor, se traduc în cel mai bun caz, în pierderea încrederii de către parteneri sau în pierderea independenței întreprinderii care va putea fi afiliată alteia mai sănătoase financiar, sau cel mai grav, se produce pur și simplu dispariția acesteia.

Orientarea spre profit, va fi întotdeauna secondată de tendința de a folosi cât se poate de eficient, acei factori pentru care întreprinderea plătește: tehnica, materiile prime și munca. Deci orientarea spre profit împiedică risipa. Profiturile întreprinderilor reprezintă sursa de finanțare a investițiilor în economie care, la rândul lor, contribuie la dezvoltare și creează noi locuri de muncă. În dorința ei de a obține profit, întreprinderea va fi preocupată să caute și să implementeze mijloace tehnice și metode de producție noi, va încerca să producă noi bunuri și presta noi servicii. Există patru categorii de factori care relevă capacitatea întreprinderii de a genera profit, respectiv bogăție, cu alte cuvinte de a fi rentabile, ținând cont de riscurile care presează asupra viitorului acestei rentabilități:

- rentabilitatea și productivitatea reflectă aptitudinea întreprinderii de a exploata eficace mijloacele de care dispune;
- creșterea și dezvoltarea reprezintă aptitudinea întreprinderii de a sigura o continuitate pe termen mediu a acestei rentabilități;
- solvabilitatea reprezintă aptitudinea de a asigura continuitatea gestionării întreprinderii pe termen scurt, exprimată prin capacitatea întreprinderii de a sigura permanent plata datoriilor exigibile;
- independența sau aptitudinea de a păstra față de ansamblul partenerilor săi un raport de forțe favorabile întreprinderii.

O evoluție favorabilă a rezultatelor financiare, conjugată cu respectarea strictă a scadențelor este recunoscută ca un semn al unei bune activități și gestionări a întreprinderii.

În aceste condiții, întreprinderea va putea găsi cu ușurință finanțările necesare dezvoltării afacerii.

În marile societăți cotate la bursă, cursul acțiunilor este foarte sensibil la tendințele exprimate prin informațiile financiare.

Introducerea la bursă reprezintă o recunoaștere publică a reușitei întreprinderii; cei care au acces pe piața financiară răspund esențial la criteriile financiare.

Actele de gestiune țin cont de cuplul randament-risc, au loc în condiții de incertitudini financiare, iar instrumentele financiare sunt indispensabile în viața economică și financiară a întreprinderilor.

b) *Capacitatea comercială*

În economia de piață sunt stimulate fără restricții inițiativa, ingeniozitatea gospodărească și spiritul continuu întreprinzător, sancționându-se, în același timp, incompetența, gândirea închisată, lipsa de viziune prospectivă, rigiditatea și imobilismul.

În întreprinderile românești se produc mutații esențiale, determinate de caracteristicile economiei de piață:

- trecerea de la viziunea cantitativă a diferitelor procese la cea calitativă și de eficiență în condițiile în care concurența se manifestă în toate ramurile de activitate și la toate nivelurile. Acest fapt reconsideră rolul activităților desfășurate de întreprindere: economice, comerciale, de concepție, umane și tehnologice.
- extensia procedeeelor de evaluare a performanțelor concurențiale, în sectoarele de activitate în care ne-am propus să ne specializăm, în funcție de factorii care recomandă o asemenea opțiune.

Mutațiile cele mai profunde se produc în domeniul comercial.

Pe bună dreptate, se poate afirma că întreprinderea este confruntată cu piața moment de moment și că existența precum și dezvoltarea ei sunt condiționate, în mare măsură de capacitatea comercială, de cunoaștere a pieței, de posibilitățile de adaptare la cerințele și la evoluția acesteia, de rapiditatea reacțiilor și apoi în procesul final de verificare a rezultatelor.

Piața, într-o economie normală este elementul de referință pentru orice întreprindere, indiferent de tip, profil, mărime etc., atât în etapa prealabilă a elaborării strategiei, a planului și a programului respectiv, a determinării dimensiunilor și structurii activităților, cât și în continuare, în desfășurarea concretă a activităților și apoi în procesul final de verificare a rezultatelor.

Adaptarea întreprinderii la mediul extern este concretizată în capacitatea sa de realizare a unor produse și servicii mai bune și de a stabili relații mai strânse cu clienții săi. Practic există un lanț causal între "stimuli" – cerințele pieței și resursele disponibile și "răspuns" – produsele sau serviciile și relațiile cu clienții.

Furnizarea setului de informații absolut necesare tuturor activităților din întreprindere, pentru realizarea unor produse și/sau servicii competitive, va permite adaptarea în timp real a activității acesteia la cerințele pieței, la concurență, răspunzând nevoilor consumatorilor și contribuind la creșterea gradului de rentabilitate a întreprinderii.

Întreprinderea trebuie să dispună de capacitatea de a elabora și aplica strategia marketingului. Ea își poate îndeplini obiectivele economice numai desfășurând o intensă activitate de prospectare a piețelor elaborând studii de marketing, asigurând adaptarea rapidă a producției la condițiile pieței, intensificând acțiunea de publicitate, participând la târguri și expoziții, menținând contacte cu firmele comerciale de renume.

Prin desfășurarea unei activități de marketing, se urmărește cunoașterea cererii pieței existente și estimarea celei de perspectivă, realizarea unor produse care să răspundă cel mai bine cerințelor consumatorilor, promovarea desfacerilor prin stimularea cererii sau chiar crearea de cereri noi care toate deservesc, în final, eficiența ridicată a întreprinderii. Prin contribuția sa la oferirea unor produse corespunzătoare pieței, cercetarea de marketing are un rol determinant, atât pentru eficiența activității producătorilor, cât și pentru satisfacerea mai deplină a necesităților consumatorilor.

Concurenții, ca și clienții, sunt considerați motorul îmbunătățirii continue a unei afaceri.

c) *Capacitatea de inovare a întreprinderii*

Inovarea este determinată de obiectivul unei întreprinderi de a se situa printre locurile principale de pe o piață.

Potențialul inovativ al întreprinderii se manifestă în numeroase direcții: tehnologică, produse și servicii, managerială, organizatorică, financiară etc.

Capacitatea de inovare, respectiv capacitatea de dezvoltare științifică și tehnologică care prezintă avantaje economice și/sau sociale deosebite prin utilizarea ei, asigură soluționarea eficientă a unor probleme acute din activitatea productivă sau din sfera serviciilor. Ea poate conduce, fie la îmbunătățirea constructivă sau a tehnologiei de fabricație a unui produs existent, fie la adaptarea acestuia la noi domenii de folosire, fie la crearea de noi produse și tehnologii, noi structuri organizatorice, noi metode de conducere și gestiune etc.

Întreprinderea trebuie să fie un centru de inovare generând și antrenând progresul tehnic și devenind astfel suportul stimulării progresului economic.

Întreprinderea este cea care conferă substanță economică unei descoperiri științifice, idei tehnologice, inovații. Ea reprezintă laboratorul complex prin care cunoștințele științifico-tehnice suportă acel proces dificil, ce pune în contact o activitate specifică de îmbogățire a cunoașterii, cu utilizatori determinați, cu o cerere reală sau virtuală, judecată și din punctul de vedere al solvabilității.

Dacă este vorba de un produs îmbunătățit sau un produs nou introdus pe piață efectele se cantonează asupra ridicării parametrilor calitativi, prelungirii ciclului de viață și sporirea veniturilor unității. În cazul procedurilor de fabricație efectele se resimt îndeosebi în planul productivității și al rentabilității.

Dacă inovația vizează concomitent produsul și tehnologia de fabricație efectele economice sunt mai largi, sporind considerabil, atât avantajele potențiale, cât și factorii de risc. Acest impact se dovedește mai amplu și de durată mai mare.

În cazul când inovația vizează strategiile de dezvoltare ale întreprinderii impactul este multilateral, profund și de lungă durată.

Integrarea eficientă a inovației în planurile de dezvoltare evidențiază pe de o parte efectele complexe ale inovării, iar, pe de altă parte, caracterul său permanent, în actualul stadiu al economiei mondiale. Avantajele pe care le oferă noutățile tehnice constau în: creșterea numărului de alternative, modificarea costurilor de producție, realizarea și lărgirea opțiunilor de achiziție pentru beneficiar, consolidarea capacității competitive.

Întreprinderile inovative se concentrează în special asupra acelor aspecte ale afacerii care le permit aplicarea cu succes a noilor idei, atât în procesul de fabricație, prin introducerea unor metode și tehnici avansate, cât și în procesul post-vânzare, service sau post-garanție.

Întreprinderile inovative caută să fie întotdeauna cu un pas înaintea concurenței, anticipând permanent tendințele pieței-țintă. Prețul este aici un element al ecuației, dar nu cel mai important. Ordinea de importanță este: satisfacerea clienților, calitatea, livrarea promptă și apoi prețul și serviciile post-vânzare. Produsele și serviciile inovative, susținute de un marketing și de un design competitiv, reprezintă astăzi premisele succesului pe piață. Datorită deschiderii actuale se poate spune că o întreprindere inovativă culege idei din orice surse care îi sunt puse la dispoziție. Clienții reprezintă întotdeauna sursa esențială de

idei pentru noi produse sau servicii, dar și pentru aspecte privind concurenții. Contactele cu furnizorii au o importanță mare pentru obținerea de informații cu privire la procesul de producție. Vizitarea altor întreprinderi concurente sau nu, reprezintă o altă sursă importantă de informații.

Orice progres tehnico-științific presupune modificări în modelele de gândire și acțiune.

d) *Capacitatea de învățare*

Prin inovare, își modifică structura și modul de funcționare, păstrându-și în același timp coerența structurală și culturală.

Schimbarea și dezvoltarea întreprinderii presupune învățarea organizațională. În acest scop, ea utilizează limbajul ca mijloc principal de învățare a transformărilor care vor avea loc în rândul membrilor săi.

Învățarea organizațională nu este o simplă extensie a celei individuale la scara organizației.

Realitatea percepută de individ nu este o realitate absolută, ci depinde de grupul din care face parte.

După cum învățarea individuală poate duce la schimbarea și dezvoltarea personalității individului, tot așa învățarea organizațională poate produce schimbarea și dezvoltarea organizației, fiind astfel un model de acțiune managerială eficace.

Motivația generală a schimbării este aceea de a învăța cum poate întreprinderea și indivizii să se schimbe mai rapid decât modificarea condițiilor de piață, respectiv să se schimbe mai repede din interior decât se schimbă mediul exterior, astfel încât ea să devină mai competitivă.

Prin inovare, își modifică structura și modul de funcționare, păstrându-și în același timp coerența structurală și culturală.

Procesul de învățare instituțională este un proces de dezvoltare de limbaj. Pe măsură ce cunoștințele fiecăruia dintre cei care învață devin explicite, modelul mental al acestora devine un bloc constructiv al modelului instituțional. Cunoașterea este un proces ciclic cu patru faze: a) experiența concretă; b) observația și reflecția; c) conceptualizarea și generalizarea; d) testarea implicațiilor conceptelor în noile situații.

Cu cât o întreprindere progresează, cu atât realizează cât de mult are de învățat.

În prezent fiecare întreprindere trebuie să-și adopte acea structură organizatorică, ce se dovedește capabilă să-i asigure un grad sporit de flexibilitate, ținând seama de mediul exterior.

Flexibilitatea manifestată la nivelul întreprinderii este: operațională (capacitatea de schimb privind fluxurile materiale și umane), strategică (capacitatea de a percepe schimbările din mediu și a răspunde la ele) și organizațională (capacitatea de a-și schimba structura organizatorică datorită modificărilor din mediu).

e) *Capacitatea de comunicare a întreprinderii*

Întreprinderea modernă funcționează într-un context real deosebit de complex, ca urmare a îmbinării unui ansamblu de factori de natură internă și externă.

Prin însăși natura sa orice întreprindere este un sistem de comunicare. În condiții de concurență întreprinderile își asumă rolul și își folosesc forța de comunicare internă și externă pentru a deveni sau a se menține competitive.

Întreprinderea care dorește să se integreze cât mai bine în mediul economico-social trebuie să transmită informații asupra produselor sau serviciilor sale, caracteristicile și avantajele lor.

Majoritatea întreprinderilor sunt dotate cu aparatură modernă și alocă sume importante pentru acțiunile de comunicare.

În fapt, orice întreprindere este angajată într-un sistem complex de comunicații. Astfel, întreprinderea comunică cu personalul ei, comunitatea economică și financiară, mediul profesional, clienții și furnizori, puterea publică, mass-media etc.

Primul element de bază care asigură succesul este comunicarea internă care este întotdeauna un proces de tip feed-back. Managerii întreprinderii trebuie să comunice nivelelor ierarhic inferioare viziunea lor asupra întreprinderii, obiectivele pe termen scurt, dar și mediu și lung, schimbările avute în vedere etc. Salariații trebuie, la rândul lor, să facă propuneri, să aibă idei și să le exprime întotdeauna, să aibă ceva de spus în legătură cu aspectele pe care le consideră importante. Comunicarea are loc în forme diverse, de la scurte întâlniri periodice, la scrisori interne pe diferite probleme, discuții libere ale managerilor cu salariații.

Al doilea element de bază care asigură succesul este comunicarea externă cu mediul economic și social. Aceasta constituie punctul de plecare la elaborarea obiectivelor întreprinderii, dar și un punct de reper în procesul de fundamentare a diferitelor politici (politică financiară, politică comercială, politica resurselor umane etc.). Informațiile externe stau la baza adoptării deciziilor strategice corespunzătoare care să conducă la realizarea obiectivelor stabilite. Comunicarea joacă un rol bine definit în cadrul întreprinderii, ca orice demers strategic, ea își va fixa propriile obiective, menite să conducă la realizarea optimă a obiectivelor generale ale întreprinderii.

Atingerea obiectivelor globale ale întreprinderii presupune valorificarea cât mai deplină a capitalului său comunicațional. Este vorba atât de o serie de factori interni, proprii atât naturii obiective (performanțele produselor sale) cât și naturii simbolice a personalității mărcii întreprinderii.

Atunci când dorește să transmită în mediu mesajele care contribuie la crearea unei imagini specifice, întreprinderea trebuie să recurgă la utilizarea intensivă a capitalului său comunicațional. Dacă se urmărește crearea și dezvoltarea imaginii întreprinderii se cere avut în vedere îndeosebi:

- produsul cu calitățile și performanțele sale obiective, caracteristicile fizico-chimice și funcționale, aspectul, forma și condiționarea produsului, prețul de vânzare, facilități de plată etc.;
- marca evidențiază personalitatea întreprinderii, a valorilor sale fundamentale: identitatea, vocația, cultura, organizația;
- performanțele tehnice, economice, sociale sau de altă natură ale organizației etc.

Ridicarea capacității întreprinderii depinde, în mare măsură, de calitatea managementului acesteia. Conducerea este responsabilă de combinarea

resurselor într-un mod eficace prin analiza sistematică detaliată a profitului și având în vedere competitivitatea produselor fabricate și serviciilor prestate. La alegerea soluției optimale managerii trebuie să aibă în vedere substituibilitatea, costul și eficacitatea combinațiilor de factori potențiali.

Informațiile interne și externe constituie pentru cadrele de conducere, punctul de plecare la elaborarea obiectivelor generale, dar și un punct de reper pentru elaborarea politicilor specifice (politică financiară, politică comercială, politică inovațională și de dezvoltare, politică resurselor umane ș.a.), cât și a deciziilor strategice corespunzătoare, care să conducă la realizarea politicilor stabilite.

Conducerea întreprinderii își stabilește anumite obiective și are în vedere pentru atingerea lor, anumite resurse. Ambițiile întreprinderii, resursele sale financiare, tehnologice și umane, ca și performanțele înregistrate la un moment dat pot constitui un foarte prețios capital capabil să fie valorificat în interesul organizației. Achiziționarea unei tehnologii avansate, performanțele deosebite înregistrate de unii salariați ai întreprinderii pe plan profesional, științific și cultural, pot contribui la obținerea unui beneficiu important.

Succesul unei întreprinderi depinde într-o proporție hotărâtoare de strategia de dezvoltare, de practicarea unor politici performante în domeniul organizării activității de asigurare a calității, de marketing, de personal etc. În esență, deci, este vorba de o comunicare eficientă și de practicarea unui management performant.

Obiectivul principal al fiecărei întreprinderi productive îl constituie creșterea competitivității pe plan intern și extern.

Performanța într-o întreprindere nu este un lucru care se întâmplă de la sine. Managerii talentați și dedicați întreprinderii, îndeplinindu-și rolul lor specific, fac în așa fel încât această performanță să poată fi obținută. Ei influențează acest proces prin definirea obiectivelor, depistarea și minimalizarea obstacolelor din calea realizării acestor obiective și efectiv planificând, organizând, conducând și controlând toate resursele disponibile în scopul atingerii unor nivele înalte de performanță. Managerii performanți știu prea bine că o parte considerabilă a succesului lor se explică prin capacitatea de a-și asuma, desigur, rațional dar și inevitabil, în condițiile pieței libere, riscuri. În nici o afacere nu există premisa care să se constituie în garanții puternice că eșecul va fi evitat. Marile reușite au trecut, aproape în toate cazurile prin mici și temporare nereușite.

Ridicarea capacității concurențiale și competitive ale întreprinderilor românești presupune să se acționeze coerent și continuu în toate domeniile menționate.

Menționăm că, nu trebuie uitat nici un moment că factorul uman este acela care prin pregătirea, competența și asumarea rațională a riscurilor este cel de care depinde în mare măsură succesul sau eșecul întreprinderii.

2.2. Capacitatea principalelor instituții de privatizare a întreprinderilor de stat

2.2.1. Privatizarea întreprinderilor de stat și mecanismele realizării ei

Transferul proprietății de stat către sectorul privat reprezintă un proces de schimbare deosebit de complex și de important, pentru constituirea unei economii de piață funcționale și competitive. Astfel, se încheagă un nou sistem economic ce cuprinde instituții, mecanisme, comportamente, valori, care se bazează pe participarea și intervenția activă, atât a întreprinderilor de stat, cât și a instituțiilor statului.

Realizarea în bune condiții a transferului proprietății de stat către sectorul privat depinde, pe de o parte, de elaborarea și adoptarea de către instituțiile abilitate a unui cadru legislativ specific procesului de privatizare, complet și coerent, în care să fie definite atât obiectivele principale, criteriile și metodele de evaluare și vânzare, cât și mecanismele practice de natură economică, instituțional-organizatorică și executivă, menite să contribuie la transferul proprietății și să asigure satisfacerea intereselor ambelor părți, atât a cumpărătorului, cât și a vânzătorului, iar, pe de altă parte, de constituirea și punerea în funcțiune a instituțiilor menite să realizeze efectiv transferul de proprietate și să conducă, să supravegheze, să controleze desfășurarea eficientă a procesului de privatizare a întreprinderilor de stat.

În perioada 1991-2002, cadrul legislativ a cunoscut numeroase modificări.

În scopul realizării transferului proprietății de stat către sectorul particular s-au elaborat și adoptat următoarele legi:

- a) Legea privatizării societăților comerciale nr. 58/1991 prin care se stabilește cadrul juridic și instituțional necesare înlăptuirii acestui proces, concomitent cu stimularea concurenței, cu asigurarea participării pe piață a mai multor agenți economici privați din același domeniu de activitate.

Legea privatizării a stabilit trei direcții de acțiune:

- transmiterea gratuită către populație a unei părți de 30% din capitalul social al societăților comerciale, sub formă de certificate de proprietate;
- acordarea dreptului societăților comerciale de a oferi spre vânzare active, sub formă de subunități componente care pot fi organizate și își pot desfășura activitatea în mod independent, fără ca acestea să afecteze producția sau eficiența unității de bază;
- privatizarea prin vânzare a 70% din capitalul social al societăților comerciale exprimat în acțiuni proprietatea statului.

Obiectivul fundamental al legii privatizării societăților comerciale îl constituie crearea cadrului juridic pentru extinderea sectorului privat, concomitent cu diminuarea treptată a proprietății de stat în economie, prin transferul proprietății de stat către sectorul privat, precum și stimularea concurenței, prin asigurarea participării pe piață a mai multor agenți economici privați din același domeniu de activitate.

Specificul activității de privatizare și multitudinea de probleme complexe care trebuie rezolvate, au solicitat crearea unui cadru instituțional format din:

Agenția Națională pentru Privatizare, Fondul Proprietății de Stat și Fondurile Proprietății Private.

În cadrul acestor instituții FPS-ul deține un rol hotărâtor în vânzarea acțiunilor aflate în proprietatea statului.

Fondul Proprietății de Stat, în calitate de acționar, exercită cu privire la societățile comerciale toate drepturile și obligațiile ce-i revin din această calitate, și anume;

- ia măsuri pentru reducerea participării statului la capitalul social al societăților comerciale, până la privatizarea completă a acestora;
 - definește criteriile de performanță minimă pentru aprecierea societăților comerciale, privind politica și utilizarea dividendelor ce i se cuvin;
 - ia măsuri pentru restructurarea și reabilitarea societăților comerciale sau lichidarea celor nerentabile;
 - participă la realizarea măsurilor inițiate de către Fondurile Proprietății Private pentru accelerarea procesului de privatizare;
 - îndeplinește, împreună cu Fondurile Proprietății Private, atribuțiile ce îi revin potrivit legii, adunării generale a acționarilor.
- b) Legea nr. 77/1994 privind asociațiile salariaților și membrilor conducerii societăților comerciale care le privatizează, stipulează modalitățile de constituire a asociațiilor salariaților și membrilor conducerii și autorizării de către instanța judecătorească în a cărei rază teritorială își are sediul societatea comercială care se privatizează, dobândirea, distribuția și transmiterea acțiunilor, procedura de negociere și facilități;
- c) Legea nr. 55/1995 pentru accelerarea procesului de privatizare stabilește noi prevederi privind aplicarea programului de privatizare cum ar fi: transferul cu titlu gratuit către cetățeni români îndreptățiți, al acțiunilor aferente cotei de 30% din capitalul social al societăților comerciale pe baza cupoanelor nominative de privatizare care nu pot fi înstrăinate prin acte juridice; acțiunile societăților comerciale supuse privatizării se transmit cu titlu gratuit în limitele stabilite de lege prin schimbul carnetelor cu certificate de proprietate distribuite conform Legii nr. 58/1991, la valoarea unică de 25000 lei și prin schimbul cupoanelor nominative de privatizare a căror valoare unică de schimb se determină de către instituțiile abilitate. La nivelul unei societăți comerciale în funcție de cerere, schimbul de acțiuni se poate efectua până la limita de 60% din capitalul social;
- d) Legea nr. 44/1998 pentru aprobarea ordonanței de urgență a Guvernului nr. 88/1997 privind privatizarea societăților comerciale, cu modificările ulterioare.

Acest act normativ stabilește cadrul juridic pentru vânzarea activelor și acțiunilor emise de societăți comerciale și deținute de stat sau de o autoritate a administrației publice locale.

Prin această lege a fost înființat Ministerul Privatizării și stabilite relațiile acestuia cu Fondul Proprietății de Stat.

- e) Legea nr. 137/2002 privind unele măsuri pentru accelerarea privatizării stabilește cadrul juridic pentru accelerarea procesului de privatizare.

Legea se aplică societăților comerciale la care statul sau o autoritate a administrației publice locale este acționar sau asociat, indiferent de actul normativ în baza căruia societatea comercială s-a înființat, precum și regiilor autonome.

Legea urmărește perfecționarea cadrului legislativ existent și conține unele elemente cu caracter de noutate:

- instituirea administrării speciale în perioada de privatizare a societăților comerciale la care instituția publică, abilitată deține pachetul majoritar de acțiuni;
 - diversificarea metodelor de diminuare a implicării statului în economie, prin introducerea în mod explicit, alături de vânzarea de acțiuni și a altor tehnici de privatizare, respectiv majorarea de capital, transferul cu titlu gratuit al activelor cu caracter social către autoritățile publice locale etc.;
 - se introduce, pentru prima dată, în mod concret, ca metodă de retragere a statului din calitatea de gestionar în economie, vânzarea la un preț simbolic a acțiunilor deținute de acesta la societăți comerciale neatractive, în condițiile asigurării selectării cumpărătorului pe baza criteriilor:
 - volumul de investiții și infuzia de capital asumate;
 - crearea unui număr cât mai mare de locuri de muncă;
 - se instituie unele proceduri preliminare speciale în vederea deblocării vânzării acțiunilor deținute de autorități la societățile comerciale declarate închise de către proprietari;
 - se va proceda la restructurarea datoriilor restante ale societăților către bugetele publice.
- Privatizarea se bazează pe următoarele principii:
- asigurarea transparenței procesului de privatizare;
 - vânzarea la prețul de piață rezultat din raportul dintre cerere și ofertă, cu luarea în considerare a tuturor elementelor ce alcătuiesc oferta de cumpărare;
 - asigurarea egalității de tratament între cumpărători;
 - aplicarea unor programe de restructurare anterioară privatizării cu accent pe externalizarea unor activități și/sau active, în special a activelor cu caracter social;
 - reconsiderarea datoriilor societăților comerciale, în vederea sporirii atractivității ofertei de privatizare;
 - instituirea administrării speciale în perioada de privatizare.

Între cadrul legislativ și cadrul instituțional există o strânsă conexiune, respectiv primul determină pe cel de-al doilea, iar activitatea practică a acestuia din urmă conduce deseori la îmbunătățirea cadrului legislativ.

În decursul celor zece ani care au trecut de la debutul privatizării au avut loc numeroase modificări fie în ce privește subordonarea (trecerea FPS din coordonarea Parlamentului în subordinea Guvernului), fie în structura cadrului instituțional și în atribuțiile încredințate acestora, fie în principiile și metodele de evaluare și privatizare, fie în destinația fondurilor financiare obținute în procesul de privatizare.

În cadrul sistemului de conducere și realizare a privatizării din țara noastră instituțiile cărora legislația privatizării le acordă în prezent competențe și responsabilități explicite, în acest domeniu sunt Guvernul, Agenția Română de Dezvoltare, Autoritatea pentru Privatizare și Administrarea Participațiilor Statului, Agenții de Privatizare.

1) **Guvernul** asigură îndeplinirea politicii de privatizare, coordonează și controlează activitatea ministerelor și instituțiilor publice, care au competențe și atribuții în realizarea privatizării, ia măsuri obligatorii pentru accelerarea și finalizarea procesului de privatizare și răspunde în fața Parlamentului de îndeplinirea acestor obligații. În scopul realizării acestor obiective:

- a) aprobă strategia națională de privatizare;
- b) aprobă elementele esențiale ale contractului de mandat, inclusiv metoda de vânzare și condițiile principale ale contractului ce urmează a fi încheiat de instituțiile publice implicate, respectiv de societățile comerciale pentru vânzarea acțiunilor sau activelor unei societăți comerciale de interes strategic;
- c) acordă de la caz la caz, scutiri, reduceri, amânări și/sau eșalonări la plata obligațiilor bugetare, pe baza propunerilor înaintate de către creditorii bugetari sau de către instituția publică implicată;
- d) ia orice alte măsuri în calitate de autoritate centrală de aplicare a legii.

2) **Agenția Română de Dezvoltare** elaborează și promovează strategia de privatizare.

În vederea realizării acestui obiectiv această instituție:

- a) întocmește și supune Guvernului spre aprobare strategia națională de privatizare pe baza propunerilor instituțiilor publice implicate în scopul asigurării, corelării cu strategiile de dezvoltare pe care le elaborează acestea;
- b) elaborează și supune Guvernului spre aprobare proiecte de acte normative în domeniul privatizării;
- c) poate acorda asistență tehnică în legătură cu privatizarea;
- d) atrage și promovează investițiile străine în scopul privatizării societăților comerciale;
- e) întocmește și supune spre aprobare Guvernului raportul anual cu privire la stadiul procesului de privatizare, pe baza rapoartelor de activitate elaborate de instituțiile publice implicate;
- f) centralizează datele privind derularea contractelor de vânzare-cumpărare de acțiuni deținute de stat sau de o autoritate a administrației publice locale și informează Guvernul în acest sens.

3) **Autoritatea pentru Privatizare și Administrarea Participațiilor Statului** (APAPS) este o instituție de interes public, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, înființată prin reorganizarea și desființarea Fondului Proprietății de Stat.

APAPS pune în aplicare strategia Guvernului privind întregul proces de privatizare și de dezvoltare a sectorului privat în economie.

APAPS are în principal ca obiect de activitate pentru societățile comerciale aflate în patrimoniul său următoarele îndatoriri:

- a) vânzarea către sectorul privat, prin metodele prevăzute în lege, a pachetelor de acțiuni deținute de stat în societățile comerciale;
- b) administrarea în calitate de acționar semnificativ sau majoritar, după caz, a societăților comerciale aflate în portofoliu, la care statul deține acțiuni;
- c) controlul cu privire la modul în care sunt respectate clauzele din contractele de privatizare, precum și supravegherea societăților în cauză, în ceea ce privește gradul de realizare a performanțelor economice și financiare asumate prin contractul de privatizare;
- d) restructurarea societăților comerciale și acordarea asistenței financiare necesare re tehnologizării și modernizării acestora;
- e) transferul, în condițiile legii către unele ministere și autorități publice locale a activității de administrare și vânzare a acțiunilor deținute de APAPS în societățile comerciale, în scopul accelerării procesului de privatizare și întăririi controlului în perioada postprivatizare.

Conducerea operativă și coordonarea întregii activități a APAPS sunt asigurate de un președinte, membru al Guvernului, trei vicepreședinți cu rang de secretar de stat numiți de primul-ministru la propunerea președintelui, precum și de un secretar general numit în condițiile legii.

Pe lângă APAPS funcționează Consiliul interministerial format din 9-11 membri, reprezentanți ai ministerelor economice și al altor instituții publice cu atribuții în procesul de privatizare.

4) Agenții de privatizare

Agentul de privatizare reprezintă orice persoană juridică, română sau străină, specializată în activități financiare, în fuziuni și achiziții, precum: bănci, bănci de investiții, societăți și fonduri de investiții, societăți financiare, societăți care prestează servicii de contabilitate și audit financiar, consultații intermediare pe piața valorilor mobiliare etc.

În vederea accelerării procesului de privatizare instituțiile publice implicate pot delega unor agenți de privatizare exercițiul anumitor drepturi și puteri, în baza unui mandat.

Mandatul se acordă în legătură cu privatizarea/restructurarea/lichidarea unei societăți comerciale sau unui grup de societăți comerciale, cu privire la programe speciale de privatizare/restructurare/lichidare selectate de instituția publică, în conformitate cu prevederile normelor metodologice emise în aplicarea Legii nr. 137/2002, fie pentru vânzarea de acțiuni, fie pentru vânzarea de active.

Agenții de privatizare acționează în numele și în contul instituțiilor publice implicate și au toate drepturile aferente acțiunilor acestora la societățile comerciale, inclusiv exercițiul puterilor și beneficiile speciale acordate instituțiilor publice prin lege și prin normele metodologice emise în aplicarea acesteia, potrivit mandatului acordat, cu excepția dreptului la dividende și a oricărui drept de preferință.

Instituția publică implicată trebuie să organizeze selectarea prin licitație restrânsă a agenților de privatizare, cu care va încheia contracte de mandat, potrivit normelor metodologice emise în aplicarea acestei legi, și care va derula aceste contracte. La această licitație vor fi invitați doar acei potențiali agenți de privatizare care au fost preselecțai de instituția publică implicată pe baza unui set

de criterii de selecție. Indiferent dacă acționează individual ori asociați, agenții de privatizare, în cauză, trebuie să satisfacă anumite standarde de calificare.

Menționăm că în cadrul unor ministere, cum ar fi Ministerul Industriilor și Resurselor, Ministerul Agriculturii, Alimentației și Pădurilor, Ministerul Turismului etc., există unele organisme care se ocupă de privatizarea societăților comerciale din domeniul respectiv, cum ar fi: Oficiul Participațiilor Statului și Privatizării în Industrie.

Deși, în perioada analizată au avut loc numeroase modificări în cadrul legislativ și instituțional, totuși nu s-au obținut procese evidente în acest domeniu. Cauzele acestei situații sunt multiple, atât de concepție, cât și de operaționalizare.

2.2.2. Capacitatea instituțiilor pentru soluționarea problemelor ridicate de privatizarea societăților comerciale

Din analiza rezultatelor obținute în domeniul privatizării se degajă cu pregnanță insuficiența capacității a acestor instituții de a conduce și realiza un proces rapid și eficient de transfer a proprietății de stat către sectorul privat.

În procesul de reformă economică s-au ivit în fiecare etapă a lui, mai multe momente dificile, care au ținut de o mulțime de factori interni și externi, obiectivi dar și subiectivi. Cert este că rezultatele dobândite în acești ani sunt în general nesatisfăcătoare. Acestea se datorează în primul rând curențelor multiple și profunde manifestate în managementul macroeconomic (politic, juridic, economic și social) și celui la nivel de comunitate și de întreprindere.

Procesul de reformă nu a fost lipsit de decizii controversate și nici de erori de programare în timp și de apreciere a măsurilor luate.

Insuficiența capacității a instituțiilor abilitate pentru conducerea și realizarea procesului de privatizare se sprijină pe următoarele argumente:

a) Lipsa unei strategii globale, de ramură, sectoriale și teritoriale coerente și realiste de dezvoltare a economiei naționale, în general, și a industriei, în special, pe termen lung.

Carențele manifestate în acest domeniu s-au concretizat, între altele, în rupe-rea procesului de privatizare de cel de restructurare și dezvoltare a economiei.

Între restructurare și privatizare există o strânsă interdependență și se cere privit în dublu sens. Astfel, pe de o parte, se poate considera că pentru menținerea unui volum acceptabil al producției naționale și a atractivității întreprinderilor pentru investitori, îndeosebi, a întreprinderilor mari care constituie piloni strategici ai economiei, dar și pentru a asigura veniturile necesare bugetului statului, ar trebui ca restructurarea să preceadă privatizarea. Deși acestea din urmă ar fi presupus ca societățile comerciale de bază, strategice să fie mai întâi restructurate pentru a-și putea desfășura activitatea fără întreruperi, păstrându-și astfel un anumit grad de atractivitate, totuși s-a optat mai întâi pentru privatizare care a implicat deseori întreruperi parțiale sau totale a activității, intrarea în conservare a activelor, deprecierea fizică și morală a acestora etc. cu consecințe grave asupra producției naționale, a locurilor de muncă, a vieții salariaților și familiilor lor.

Pe de altă parte, restructurarea poate urma privatizarea îndeosebi pentru întreprinderile mici și mijlocii. Se poate lăsa ca viitorul proprietar, cel care achiziționează activele unei întreprinderi, să o restructureze ulterior dobândirii sale în proprietate, în funcție de interesul și scopul urmărit, iar acestea se înscriu într-o paletă largă – de la consolidarea profilului de fabricație, pătrunderea pe noi piețe, creșterea capacității concurențiale până la schimbarea profilului activității sau chiar închiderea întreprinderii.

Statul român prin instituția numită FPS nu a fost capabil să creioneze o strategie coerentă și realistă în domeniul privatizării. Ca atare, o serie întreagă de contracte de privatizare încheiate în perioada 1993-2001 s-au dovedit reale eșecuri, evoluțiile postprivatizare a întreprinderilor cu pricina nefiind cu nimic mai bune decât anterior privatizării. Acest curs nesatisfăcător al privatizării, a fost accentuat în ultimii ani, când vânzarea “la normă” a întreprinderilor de stat s-a transformat într-o practică de-a dreptul dăunătoare. Probleme există și în domeniul urmăririi modului de derulare a contractelor de privatizare. Multe licitații s-au câștigat avansându-se promisiuni de importante investiții, criteriu care a atârnat greu în balanța alegerii noilor proprietari.

Incapacitatea FPS în acest domeniu este atestată și de faptul că așa-zisele strategii de privatizare elaborate pentru unii ani erau pur formale, neoperaționale. De exemplu, strategia națională de privatizare pentru anul 1999 a fost adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. 453/20.07.1999, iar pentru anul 2000 prin Hotărârea Guvernului nr. 548/07.11.2000, devenind prea puțin operaționale.

b) Concentrarea deciziilor politice, aproape în totalitate, către privatizare și macrostabilizare a paralizat, practic, orice gândire economică pozitivă în domeniul producției. Experiența altor țări, începând cu cele occidentale, arată că structura proprietății este doar una din probleme, și de departe, nu cea mai însemnată pentru a ajunge la performanțele economice concordante cu progresul tehnico-științific. Curs necesar al tranziției la economia de piață, privatizarea nu poate fi un scop în sine, ci ca una din pârghiile gestionării mai eficiente a resurselor, iar aceasta ține, îndeosebi, de capacitatea managerială a întreprinderilor.

Centralizarea excesivă a deciziei și controlului la Fondul Proprietății de Stat în calitate de acționar majoritar la peste 6000 de societăți comerciale a făcut ca acesta să devină un al doilea guvern în materie de decizie economică. Acesta a ajuns să decidă în toate problemele de administrare curentă, pregătire pentru privatizare-restructurare a acestor întreprinderi, cu efecte directe asupra reducerii vitezei procesului de privatizare. Adoptarea deciziei presupune un circuit informațional mai lung; instituția nu poate mobiliza într-un termen relativ scurt volumul de resurse necesare pentru a-și realiza obligațiile; asupra instituției se creează o uriașă presiune pentru soarta întregii economii, ce poate avea ca efect, ezitări în adoptarea unor hotărâri, întâzieri pentru suplimentarea informației, ajungând chiar până la blocaj decizional.

Această instituție a dovedit incapacitatea sau dezinteresul pentru destinul economic a societăților comerciale din portofoliul său. Pentru aceste societăți comerciale nu se concep strategii, politici și programe pentru consolidarea competitivității, cum promovează țări cu structuri economice mult mai puternice, mai performante.

c) În vederea privatizării mai rapide multe societăți comerciale mari care realizau produse complexe au fost dispersate în mai multe unități, fără să se țină seama de efectul dimensional asupra rentabilității și dispuneau de o forță concurențială comparabilă cu cea a altor țări foste socialiste.

În timp ce lumea tinde spre concentrare, spre tehnici și tehnologii moderne, la noi întreprinderile se divizează, reducându-și considerabil forța de competiție.

Astfel, multe societăți comerciale deși rentabile (IMG București, IMUA București, Electroputere-Craiova ș. a.) au fost dezmembrate în mai multe societăți, fără să se aibă la bază o analiză temeinică a specificului pe ramuri, a structurii și profilului de fabricație, a interdependențelor tehnologice, a optimului tehnico-economic, a potențialului concurențial.

În consecință, numărul întreprinderilor industriale cu peste 250 salariați dețin în anul 2000 numai 3,4 % din totalul întreprinderilor restul sunt întreprinderi mici și mijlocii, tabelul nr. 3.

Tabelul nr. 3
Întreprinderi din industrie pe activități și clase de mărime
în anul 2000

Activitatea	Total	din care: pe clase de mărime după numărul de salariați			
		0-9	10-49	50-249	250-și peste
Total industrie	42157	28661	8595	3480	1421
din care:					
- industrie extractivă	276	121	69	43	43
- industrie prelucrătoare	41547	28494	8469	3302	1382
- energie electrică și termică, gaze și apă	334	46	57	135	96

Sursa: Anuarul statistic al României 2001, p.345.

Divizarea societăților comerciale mari în mai multe unități independente este o măsură care va afecta grav puterea de concurență și competitivitatea societăților comerciale românești atât pe plan intern, cât, mai ales, pe plan extern la integrarea în Uniunea Europeană.

d) Ritmul lent al privatizării

Au fost depășite considerabil toate termenele stipulate prin lege atât pentru distribuirea carnetelor de proprietate, cât și pentru vânzarea activelor și acțiunilor proprietatea statului. De exemplu, procesul de distribuire a carnetelor de proprietate, a început la 1 iunie 1992 și a fost prevăzut să se încheie după 130 de zile, respectiv la 27 noiembrie 1992. Din cauza noutății unei astfel de acțiuni și a neîncrederii unei părți din populație în această acțiune, o mare parte a celor în drept nu și-a ridicat carnetele de proprietate, a fost nevoie de prelungirea duratei de distribuire a acestora până la sfârșitul anului 1992, când au fost distribuite populației în drept 15,5 milioane de carnete de proprietate. Întrucât însă la întocmirea acestui document nu s-a avut în vedere faptul că din punct de vedere juridic acesta nu putea fi considerat titlu de proprietate pentru că nu era nominalizat și nu se consemna despre ce fel de proprietate este vorba și la care

societate comercială etc. a fost nevoie de o nouă Lege nr. 55/1995 pentru a se relua procesul de la început, distribuindu-se cupoane nominative de privatizare care urmau să se transforme în acțiuni la societatea comercială la care a optat fiecare cetățean posesor al unui asemenea document.

Privatizarea a fost mult întârziată, pe de o parte, de schimbările frecvente care au avut loc în cadrul legislativ și existența unor structuri instituționale paralele, care au creat un blocaj decizional.

Întârzierea proceselor de privatizare și restructurare determină prelungirea procesului de modernizare tehnologică, precum și adâncirea decalajelor tehnico-economice față de întreprinderile din țările cu economie de piață modernă cu care întreprinderile românești trebuie să concureze pe piața mondială.

La întârzierea acestor procese a contribuit considerabil și prevederile din Legea nr. 58/1991, art. 26 referitoare la utilizarea veniturilor provenite din procesul de privatizare și anume:

- depunerea în conturi purtătoare de dobânzi;
- efectuarea de investiții necesare restructurării reabilitării și rentabilizării, **fără ca prin respectivele investiții să se mărească proporția participării statului la capitalul social al acestora;**
- acordarea de credite persoanelor fizice sau persoanelor juridice, cu capital privat, românesc, pentru cumpărarea de acțiuni sau active ale societăților comerciale;
- finanțarea cheltuielilor legate de pregătirea și realizarea privatizării societăților comerciale;
- orice alte operațiuni comerciale în legătură cu obiectul de activitate al FPS-ului;
- prea multe schimbări legislative și instituționale

De-a lungul timpului, **privatizarea** a fost reglementată de nu mai puțin de cinci legi sau ordonanțe de urgență și efectele au fost negative. Schimbarea mult prea frecventă a creat neîncredere, confuzie și o oarecare reținerere, în special din partea investitorilor străini.

Incoerența și neclaritatea legislației s-au abătut și asupra clauzelor contractuale. Numeroasele procese în care APAPS este angajat cu investitorii care nu respectă integral contractele de privatizare a determinat Guvernul să adopte unele măsuri de urmărire a executării obligațiilor asumate prin contractele de privatizare a societăților comerciale. Astfel, societățile comerciale pe care fostul FPS sau actualul APAPS le-a privatizat intră în deplină proprietate a investitorilor numai după îndeplinirea tuturor prevederilor înscrise în contractele care s-au încheiat.

e) Fetizizarea rolului reglator al pieței

Dezechilibrul dintre cerere și ofertă a determinat ca prețul activelor și acțiunilor să se situeze mult sub nivelul valorii reale, iar prin vânzările la acest preț, a fost grav afectată producția națională și bugetul statului, oferind posibilitatea cumpărătorilor să dezafecteze multe capacități de producție, deoarece din fierul vechi rezultat și vândut pe piață externă se puteau obține sume mult mai mari decât cele efectiv plătite pe activele respective, rămânând terenuri și alte bunuri gratis.

În procesul de privatizare nu s-a ținut seama de respectarea acțiunilor legilor cererii și ofertei. Astfel, în toți acești ani oferta a fost deosebit de mare față de cerere care s-a menținut la un nivel foarte scăzut. Dezechilibrul se datorează atât volumului foarte redus al capitalului autohton cât și al capitalului străin, cu unele excepții, care au ocolit țara noastră din cauze multiple, între care menționăm perpetuarea declinului producției naționale, infrastructurii slabe, seismelor numeroase din sistemul bancar, birocrăția și corupția.

Deși privatizarea s-a regăsit de fiecare dată între cerințele exprimate de organisme financiare internaționale, ca o principală condiție ce trebuie îndeplinită pentru acordarea tranșelor de împrumut, totuși acest fapt nu a putut conduce nici la accelerarea procesului obiectiv de privatizare și nici la o privatizare eficientă.

Principiile economiei de piață au fost aplicate dogmatic, fapt ce a produs efecte contrare celor presupuse, așteptate.

În numele respectării cerințelor legii cererii și ofertei s-au făcut cele mai grave greșeli care au afectat considerabil producția națională, bugetul țării și nivelul de viață al populației.

În criza de capital caracteristică țării noastre, dar nu numai, schimbarea proprietarului doar de dragul de a arăta unor organisme internaționale că suntem atașați unor dorințe sau indicații, necorelate cu interese naționale și cu strategia de dezvoltare, va afecta grav viitorul României.

Pentru țara noastră privatizarea reprezintă o necesitate și trebuie intensificată ori de câte ori este posibil și eficient, pentru obținerea fondurilor de care avem nevoie în vederea dezvoltării economice a României.

2.2.3. Cerințe privind ridicarea capacității instituțiilor de privatizare

Se cere din partea instituțiilor publice implicate în procesul de privatizare o nouă concepție de abordare ținând seama de situația actuală și de cerințele integrării României în Uniunea Europeană.

Instituțiile statului – Ilie Șerbănescu, 2002 – ar trebui să se comporte ca adevărați proprietari și administratori ai regiilor cu capital integral de stat și ai societăților comerciale cu capital majoritar de stat.

Experiențele țărilor dezvoltate, a celor în curs de dezvoltare și foste socialiste arată că privatizarea – Gheorghe Zaman, 1996 – este un proces complex și de lungă durată. Grăbirea sau încetinirea procesului pot fi la fel de ineficiente.

În primul caz, privatizarea are un caracter forțat, formal care generează o serie de distorsiuni și tensiuni economico-sociale legate de subevaluare, îmbogățire fără just temei, abuzuri și alocarea ineficientă a resurselor, în al doilea caz, prin târăgănarea privatizării se perpetuează metode ineficiente de conducere a economiei ca urmare a menținerii dincolo de limitele necesare a controlului statului și a situației de degradare progresivă a activelor de stat date fiind dezinteresul și starea confuză a drepturilor de proprietate, a controlului și guvernării întreprinderilor.

Privatizarea se cere făcută când există cumpărători care să ofere sume de bani apropiate de valoarea reală a activelor și acțiunilor.

În România privatizarea rămâne una din problemele prioritare de soluționat în anii viitori.

La data de 1 martie 2002 APAPS deținea în portofoliul său pachetele de acțiuni a 1475 de societăți comerciale, din care 274 se aflau în lichidare. APAPS deținea pachetul majoritar de acțiuni la 541 de companii, iar la 660 era acționar minoritar. Un număr de 77 de societăți din cele 541 vor fi privatizate prin programe internaționale PSAL I – 57 de societăți, PSAL II-20 de societăți, iar cele 464 urmează a fi privatizate prin forțe proprii.

Aceste date dovedesc că sunt necesare încă mari eforturi pentru privatizarea îndeosebi a marilor întreprinderi.

Având în vedere situația existentă este nevoie să se elaboreze o strategie pe termen mediu pentru privatizarea celor 534 societăți, între care numeroase societăți comerciale de dimensiuni relativ mari, și un program pe termen scurt pentru privatizarea celorlalte societăți comerciale.

Trebuie să se renunțe cât mai repede la concepția falimentară pentru țara noastră, adoptată și după anul 1990, în care statul trebuia să scape de industrie apreciată ca un morman de fiare vechi, sperând că lucrurile se vor rezolva de la sine. Privatizarea realizată până acum a însemnat, în numeroase cazuri, vânzarea proprietății de stat către investitorii străini cu sume extrem de mici și transferarea unor sume masive de bani în străinătate, concomitent cu ocuparea pieței românești cu produse similare din afară, uneori chiar mai slabe calitativ decât cele indigene.

Se cere o abordare nouă a privatizării în sensul că marile întreprinderi viabile să formeze osatura sectoarelor industriale prin care să fie antrenate competitiv resursele naturale și umane de care mai dispune țara, dacă se dorește să se dea șanse reale de dezvoltare industriei românești.

Instituțiile abilitate să realizeze privatizarea societăților comerciale, ar trebui să privească acest proces, prin prisma interesului național al dezvoltării durabile și eficiente a economiei românești.

Aceste instituții, precum și altele, trebuie să fie mai interesate de viitorul societăților, de conservarea și dezvoltarea viabilității lor prin investiții, decât de vânzarea lor pe un euro sau un dolar.

Procesul de privatizare se cere privit acum într-un context mai larg, a unei strategii de dezvoltare economică a țării pe termen mediu și lung, având ca o componentă durabilă valorificarea eficientă a capitalului productiv existent, în perspectiva integrării economiei românești, în general, și a industriei, în special, în sistemul competiției europene și mondiale.

Privatizarea se cerea strâns legată de politica de restructurare, inovare tehnică, redresare și eficientizare a economiei naționale, ca și de ridicare a standardului de viață al populației.

Se cere reluată și folosită de către APAPS pentru societățile comerciale mari, strategia privatizării caz cu caz, întrucât, trecerea acestora în sectorul privat, după cum rezultă și din analiza privatizărilor din alte țări, este un proces de durată, pe cât de anevoios, pe atât de important pentru dezvoltarea sustenabilă.

Ritmul relativ lent al segmentului din economie privatizat în cazul strategiilor, caz cu caz, nu trebuie să îngrijoreze, mai ales că treptat, sectorul de stat al economiei românești, va fi nevoit să se înscrie în rigorile și regulile de joc ale economiei private de piață. Practic, acest sector fiind unul dintre agenții economici importanți, cu obligații de excepție, nu trebuie să infirme, ci, dimpotrivă, să confirme regula economiei de piață.

Societățile mari a căror activitate este viabilă nu trebuie să fie privatizate urgent, ci doar pe măsură ce valoarea lor reală se poate obține de la investitorii strategici. De exemplu, SNP Petrom a plătit în anul 2001 peste 41000 miliarde lei la bugetul de stat și a obținut 4381 miliarde lei, profit care a rămas în țară.

În privatizarea societăților sau companiilor naționale, APAPS-ul se va confrunta, în procesul de negociere, cu competența și răspunderea eventualilor investitori strategici de anvergură mondială.

Un loc important în cazul privatizării îl are stabilirea unor competențe și răspunderi și relații instituționale clare, fără interferări birocratice, formale sau informale și, mai ales, fără imixtiuni conjuncturale dintr-unul sau altul din componentele spectrului politico-social, de natură să bulverseze și să sacrifice consecvențe și principii viabile pentru interese de moment.

Cadrul instituțional trebuie să-și sporească capacitatea pentru a găsi, în fiecare caz în parte, soluțiile optime și momentul potrivit de privatizare, fără amânări și ezitări excesive, în funcție de circumstanțele fiecărei situații în parte.

Sporirea competenței și responsabilității tuturor instituțiilor implicate în procesul de privatizare, îndeosebi a APAPS-ului, în vederea ridicării puterii de negociere cu investitori interesați în achiziționarea activelor și acțiunilor societăților comerciale oferite spre vânzare.

Privatizarea întreprinderilor de stat trebuie însă să aibă la bază promovarea unor metode riguroase de evaluare a patrimoniului și forme echitabile de transfer al bunurilor publice în sectorul privat. Acest transfer este necesar să se facă pe baza respectării criteriilor de eficiență economică, socială și ecologică. Modalitățile concrete de a face privatizarea țin de decizia proprietarilor și au un caracter politico-economic, dar ele nu trebuie să omită criteriile menționate.

Banii obținuți din privatizare ar trebui folosiți pentru construirea infrastructurilor de producție necesare creșterii și dezvoltării durabile a economiei și pentru sporirea producției de bunuri și servicii.

Deși APAPS a mai evoluat, totuși încă nu vine suficient în întâmpinarea investitorilor potențiali, nu reacționează prompt, procedurile rămân încă birocratice.

Instituțiile publice și nu numai, nu acționează satisfăcător, pentru crearea unei imagini corecte a țării noastre în străinătate și pentru atragerea investitorilor străini cu renume în lume.

Curtea de Conturi ar trebui să dispună de competența și responsabilitatea de a controla toate operațiunile efectuate de APAPS pentru a se diminua corupția și a spori răspunderea membrilor Consiliului de administrație și a salariaților acestuia.

2.3. Instituții de supraveghere și stimulare a concurenței

Concurența la nivel național și internațional are un rol esențial în menținerea flexibilității piețelor bunurilor și serviciilor astfel încât, atât consumatorii cât și întreprinderile să beneficieze de pe urma acesteia.

Politica privind concurența vizează:

- favorizarea eficienței economice prin crearea unui climat propice inovării și promovării progresului tehnic;
- protejarea intereselor consumatorilor, permițându-le acestora procurarea de bunuri și servicii în cele mai avantajoase condiții;
- eliminarea practicilor anticoncurențiale din partea întreprinderilor și a puterii publice;
- asigurarea unității pieței interne în ceea ce privește regulile referitoare la concurența, evitarea apariției de monopoli și a împărțirii pieței între unele întreprinderi.

Concurența este un suport indispensabil obținerii unei macrostabilități economice solide, durabile și ajută la crearea unor structuri sănătoase, capabile de a genera competitivitate.

2.3.1. Cadrul legislativ al concurenței

În domeniul concurenței, primele reglementări au apărut în România, prin Legea nr. 15/1990 în care se prevede la art. 36 că se interzic orice acorduri între societățile comerciale sau regiile autonome, orice decizie de asociere între acestea și orice practici concertate care sunt susceptibile a afecta comerțul între agenții economici și care au ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea jocului concurenței, ori exploatarea de manieră abuzivă a unei poziții dominante pe piață sau pe o parte substanțială de piață cum sunt:

- a) fixarea sau impunerea de manieră directă sau indirectă a prețurilor de monopol și de dumping, ori alte condiții contractuale neloiale;
- b) limitarea sau controlul producției, desfacerii, dezvoltării tehnice sau investițiilor;
- c) împărțirea piețelor sau surselor de aprovizionare;
- d) aplicarea față de partenerii comerciali a unor condiții inegale la prestații echivalente, producându-le în acest fel un dezavantaj în raporturile concurențiale;
- e) subordonarea încheierii contractelor de acceptare de către parteneri a unor prestări suplimentare care prin natura lor sau potrivit uzanțelor comerciale, nu au legătură cu obiectul acestor contracte.

Sunt interzise activitățile unui agent economic sau ale unui grup de agenți economici care ocupă o piață, o poziție dominantă caracterizată printr-o situație de monopol sau printr-o concentrare manifestă a puterii economice, în măsura în

care aceste activități pot afecta funcționarea normală a pieței în condiții de liberă concurență.

Încălcarea acestor interdicții atrage după sine aplicarea sancțiunilor prevăzute de legea civilă sau penală pentru acțiunile de concurență neloială.

Acțiunile împotriva practicilor și actelor menționate pot fi pornite de orice persoană interesată, iar **judicarea lor este de competența instanțelor judecătorești**.

Măsurile menționate nu au fost puse în practică datorită caracteristicilor lor generale, acestea incriminând de-a valma practici concertate abuzive și abuzul de poziție dominantă și inexistenței unor autorități care să aibă mandatul expres de a asigura punerea lor în practică.

Prin Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale se precizează că agenții economici, mai precis comercianții, sunt obligați să-și exercite activitatea cu bună credință și potrivit uzanțelor cinstite. Concurența neloială reprezintă orice act sau fapt contrar uzanțelor cinstite în activitatea comercială sau industrială.

Încălcarea de către comercianți a obligației de a-și exercita activitatea cu bună credință și potrivit uzanțelor cinstite, prin concurența neloială atrage răspunderea lor civilă, contravențională sau penală, în condițiile legii.

Faptele ce constituie contravenție pot fi sancționate cu amendă și poate fi aplicată și persoanelor juridice.

Contravențiile se constată la sesizările părții vătămate de către salariați anume împuterniciți, de camerele de comerț și industrie teritoriale sau de Inspekția Comercială de Stat. Agenții constatatori aplică o dată cu constatarea contravenției și amenda.

Comerciantul care săvârșește un act de concurență neloială va fi obligat să înceteze sau să înlăture și, după caz, să plătească despăgubiri pentru daunele pricinuite.

Acțiunile izvorâte dintr-un act de concurență neloială sunt de competența tribunalului în a cărui rază teritorială se găsește pârâtul sau inculpatul.

Infrațiunea de concurență neloială se pedepsește cu închisoarea, iar acțiunea se pune în mișcare la plângerea părții vătămate ori la scrisoarea camerei de comerț și industrie teritoriale sau a altei organizații profesionale.

Neaplicarea acestei legi în practică se datorează lipsei totale de experiență în materie a organelor judecătorești și absenței specializării acestora în domeniul concurenței. Aceste cauze majore au privat practic România de un element de bază al reformei economice.

Această lege a fost modificată și completată prin Legea nr. 298/2001.

În alte țări foste socialiste, legislația de bază în materie de concurență a fost adoptată rapid, încă din 1990 în Ungaria și în 1991 în Cehia, Slovacia și Bulgaria.

În România, întârzierea apariției unui cadru legislativ-instituțional corespunzător a creat dificultăți în sensul amânării măsurilor de realizare a mediului concurențial.

În vederea protecției, menținerii și stimulării concurenței, a creării unui mediu concurențial normal și a promovării intereselor consumatorilor, a fost elaborată și adoptată Legea concurenței nr. 21/1996.

Practic, abia cu începere de 1 februarie 1997 au început să funcționeze regulile precise și articulate menite să asigure promovarea și protejarea concurenței.

Dispozițiile acestei legi se aplică actelor și faptelor care au sau pot avea ca efect restrângerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței săvârșită de:

- a) agenți economici sau asociații de agenți economici – persoane fizice sau juridice – de cetățenie, respectiv naționalitate română sau străină;
- b) organele administrației publice centrale sau locale, în măsura în care acestea, prin deciziile emise sau prin reglementările adoptate intervin în operațiuni de piață, influențând direct sau indirect concurența, cu excepția situațiilor când asemenea măsuri sunt luate în aplicarea altor legi sau pentru apărarea unui interes public major;
- c) când agenții economici participă la o grupare realizată pe cale convențională prin acord, înțelegere, pact, protocol, contract etc. și indiferent de forma coaliției, grup, bloc, federație etc. pentru actele și faptele săvârșite în cadrul participării la o asemenea grupare;
- d) când actele și faptele sunt săvârșite pe teritoriul României, precum și cele săvârșite în afara teritoriului țării atunci când produc efecte pe teritoriul României.

Legea competiției poate fi considerată esențială în crearea unei economii de piață viabile, pentru că principalii beneficiari ai aplicării ei sunt cetățeanul, în calitate sa de consumator, participant la piața forței de muncă și acționar precum și producătorul și comerciantul.

Punerea în aplicare a acestei legi este încredințată Consiliului Concurenței și Oficiului Concurenței.

2.3.2. Cadrul instituțional al concurenței

1. Consiliul Concurenței reprezintă o autoritate administrativă autonomă în domeniul concurenței, cu personalitate juridică, care este organizată și funcționează conform Legii concurenței și prevederilor regulamentelor de organizare și funcționare.

Menirea Consiliului Concurenței este de a împiedica orice act de discriminare între competitori.

Consiliul urmărește protecția și stimularea concurenței pentru asigurarea unui mediu concurențial favorabil dezvoltării durabile a economiei.

Rolul Consiliului Concurenței în promovarea concurenței este relevat de principalele atribuții ce îi revin și anume:

- a) ia deciziile prevăzute în lege pentru cazurile de încălcare a dispozițiilor acestora constatate în urma investigațiilor efectuate;
- b) certifică, pe baza investigațiilor efectuate, la cererea agenților economici sau a asociațiilor cu agenți economici și pe baza dovezilor prezentate, că nu există temei pentru intervenția sa;
- c) ia decizii de acordare a dispenselor de exceptări individuale de înțelegere, decizii de asociere sau practici concertate interzise, precum și decizii de admitere de concentrări economice, ca urmare a investigației întreprinse în

cazurile notificate de către agenții economici sau asociații, de agenții economici interesați;

- d) asigură aplicarea efectivă a deciziilor proprii;
- e) efectuează, din propria inițiativă, investigații utile pentru cunoașterea pieței;
- f) sesizează Guvernul asupra existenței unei situații de monopol sau a altor cazuri și propune luarea măsurilor considerate necesare pentru controlul prețurilor;
- g) sesizează instanțele judecătorești asupra cazurilor în care acestea sunt competente;
- h) urmărește aplicarea dispozițiilor legale și a altor acte normative incidente în domeniul de reglementare a concurenței etc.

Pentru a fi membru al Consiliului Concurenței se cer studii superioare, înaltă competență profesională, o bună reputație și o vechime de minimum zece ani în activități din domeniile: comercial, al prețurilor, concurenței sau juridic.

Membrii Consiliului Concurenței sunt funcționari publici și calitatea lor este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții sau demnități publice, cu excepția activității didactice din învățământul superior. Acestora le este interzisă exercitarea, direct sau prin persoane interpușe, a activităților de comerț și participarea la administrarea sau conducerea unor societăți comerciale, regii autonome sau unor organizații cooperatiste. Ei nu pot fi desemnați experți sau arbitri, nici de părți și nici de instanța judecătorească sau de către o altă instituție.

Consiliul Concurenței este singura autoritate care adoptă reglementări și instrucțiuni, emite ordine, ia decizii și formulează avize, face recomandări și elaborează rapoarte.

Consiliul Concurenței este format din zece membri care își desfășoară activitatea în plen și în comisii.

Structura organizatorică și de personal a Consiliului Concurenței, atribuțiile de conducere și de execuție ale personalului se stabilesc prin regulamente interioare adoptate de acesta.

2. Oficiul Concurenței este un organ de specialitate în domeniul concurenței, în subordinea Guvernului, cu personalitate juridică, care are și un reprezentant în județe. El are următoarele atribuții principale:

- a) efectuează, din proprie inițiativă sau ca urmare a unei plângeri, sesizări sau notificări, investigațiile privind aplicarea prevederilor legii;
- b) avizează stabilirea prețurilor produselor și tarifelor serviciilor practicate de regiile autonome, precum și cele practicate în cadrul activităților cu caracter de monopol natural, sau a altor activități economice;
- c) urmărește aplicarea dispozițiilor legale și a altor acte normative incidente în domeniul de reglementare al legii concurenței;
- d) urmărește aplicarea efectivă a deciziilor Consiliului Concurenței și informează asupra situațiilor constatate;
- e) urmărește evoluția prețurilor în economie, face cercetări în sectoarele economice, în care evoluția și nivelul prețurilor, rigiditatea prețurilor sau orice alte împrejurări sugerează o restrângere a concurenței și propune luarea de măsuri conform dispozițiilor legale;

- f) realizează studii și întocmește rapoarte privind domeniul său de activitate și furnizează Guvernului, Consiliului Concurenței, publicului și organizațiilor internaționale referitoare la această activitate.

În vederea exercitării atribuțiilor sale Oficiul Concurenței își elaborează și adoptă regulamentul de organizare și funcționare, își constituie aparatul propriu de control și investigație la nivel central și teritorial, format din inspectori de concurență, experți și alte funcții prevăzute de reglementările privind salarizarea personalului din instituțiile publice.

De la înființarea sa, până în prezent, Consiliul Concurenței și-a concentrat activitatea, pe de o parte spre elaborarea întregului set de reglementări pentru aplicarea legii, cum ar fi regulamentele privind înțelegerile anticoncurențiale, concentrările economice, abuzul de poziție dominantă, exceptările individuale de înțelegeri, acordarea de dispense pentru înțelegeri, decizii de asociere ori practici concertate, procedurile de notificare a concentrărilor economice etc. Reglementarea presupune stabilirea unor reguli clare, transparente, credibile, greu de modificat și în plus obligatorii atât pentru cei care constituiau subiectul reglementării, dar – mai ales – și pentru cei care reglementează. Pe de altă parte, remarcăm preocupările pentru ridicarea calificării personalului prin participarea la diverse cursuri de specializare în țară și în străinătate. Fiecare salariat a participat cel puțin la o formă de specializare în domeniul concurenței.

Autoritățile de concurență au făcut prea puțin pentru popularizarea noilor reguli ale concurenței. Multe lucruri se petrec în practică din necunoașterea sau din neasimilarea profundă și din neîncrederea în mecanismele pieței libere.

În prezent, există pe piața românească concurența neloială făcută fie de firmele din economia subterană, fie prin importurile nesupravegheate. Producătorii români corecți se confruntă cu aceste importuri, care intră fraudulos în țară.

Consiliul Concurenței trebuie să devină o autoritate într-adevăr autonomă, imună la influențe politice sau de altă natură dar, în limitele legii o autoritate care este ea însăși răspunzătoare în fața justiției. Este nevoie să se ajungă la acel nivel la care aplicarea legislației de protecție a concurenței în România atât partea de antitrust, cât și partea de ajutor de stat să poată fi considerate credibile.

2.3.3. Întărirea capacității instituțiilor de promovare a concurenței

Comisia Europeană apreciază că România a făcut progrese în ceea ce privește crearea unei economii de piață funcționale. Deși nu ar putea face față, pe termen mediu, presiunii exercitate de concurență și forțelor de piață din cadrul uniunii, a luat măsuri care să-i permită dezvoltarea în viitor a acestei capacități. România a atins deja un înalt grad de transparență legislativă. În continuare ar trebui îmbunătățită capacitatea de a aplica reglementările din domeniul antitrust și cel al subvențiilor de stat.

În privința stadiului negocierilor cu UE la capitolul “Politica în domeniul concurenței” s-a întocmit, în martie 2002, “Proiectul documentului de poziție complementar” care a fost transmis Comisiei Europene pentru consultări informale prin care României i se solicită informații suplimentare cu privire la

cadrul legislativ și la capacitatea administrativă de aplicare a legislației adoptate. Comisia evaluează trei elemente care trebuie să existe înainte de închiderea capitolului de negociere: cadrul legislativ necesar; capacitatea administrativă adecvată și aplicarea credibilă a acquis-ului în toate domeniile politicii de protecție a concurenței. La acest capitol va continua – Vasile Pușcaș, 2002 – procesul de liberalizare, restructurare, descentralizare și privatizare a utilităților publice (inclusiv a celor cu capital de stat) și se vor lua măsuri pentru îmbunătățirea funcționării autorităților din domeniile: comunicații, transporturi, energie și servicii poștale.

Pentru implementarea prevederilor acquis-ului în domeniul politicilor antitrust, se urmărește întărirea capacității administrative a Consiliului și Oficiului Concurenței.

În Programul de guvernare 2002-2004 sunt înscrise o serie de acțiuni privind îmbunătățirea mediului concurențial (tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

Politica concurenței - obiective, acțiuni și termene

Obiectivul	Acțiunea	Termene
1. Revizuirea legislației existente în vederea armonizării acesteia cu acquis-ul relevant.	Abordarea nuanțată a restricțiilor verticale în vederea asigurării unei mai mari libertăți de mișcare a întreprinderilor, în conformitate cu tendința actuală din UE.	2002-2003
2. Clarificarea obiectivului și limitelor reglementării de către stat a colectivităților în diferite sectoare economice.	Delimitarea clară a domeniilor supuse reglementării statului (de preferință limitarea la monopolurile naturale în sens restrâns).	Tr. IV 2003
3. Aplicarea regulilor privind acordarea subvențiilor de stat stabilite prin Legea nr. 143/1999	- "Internalizarea" de către toate instituțiile care oferă subvenții de stat (ministere, APAPS etc.) a sferei de acoperire a noțiunii de subvenție de stat și dezvoltarea cu anunțarea prealabilă a intenției de a oferi subvenția. - Descurajarea demersurilor instituțiilor publice de a introduce noi scheme de subvenții de stat (sau pentru îmbunătățirea celor existente) fără a obține în prealabil avizul Consiliului Concurenței.	Tr. IV 2003
4. Dezvoltarea competiției pe piață; aplicarea efectivă a politicii concurenței.	- Aplicarea în mod eficient a prevederilor legii concurenței nr. 21/1996. - Perfecționarea mecanismelor privind regimul prețurilor reglementate, în sensul punerii de acord cu stadiul reformei și cu evoluția procesului de restructurare, din fiecare domeniu de activitate.	Tr. IV 2003

Obiectivul	Acțiunea	Termene
5. Dezvoltarea competiției pe piață; aplicarea efectivă a politicii ajutorului de stat.	- Aplicarea Legii privind ajutorul de stat nr. 143/1999 și a legislației secundare aferentă acesteia. - Perfecționarea procesului de armonizare cu acquis-ul comunitar în domeniul ajutorului de stat.	2002-2003 Decembrie 2002 - Tr. IV 2003
6. Promovarea regulilor de concurență și ajutor de stat, mediatizarea prevederilor Legii concurenței nr. 21/1996, ale Legii privind ajutorul de stat nr. 143/1999 și a legislației secundare aferentă acestora.	Publicarea de materiale de specialitate de către specialiști în domeniile respective.	Tr. IV 2003
7. Întărirea și îmbunătățirea capacității de administrare a legislației concurenței și ajutorului de stat.	Pregătirea profesională a personalului pe probleme de concurență și ajutor de stat.	2002-2003
8. Asigurarea unui mediu de afaceri sănătos prin constatarea și eliminarea faptelor sau actelor de natura concurenței neloiale.	Adoptarea de măsuri în vederea creării cadrului instituțional necesar instrumentării cazurilor de concurență neloială.	Decembrie 2002

Sursa: *Adevărul economic nr. 1/3-13.01.2002.*

Capacitatea acestor organisme ține de posibilitățile lor de a se dezvolta, ceea ce înseamnă, între altele: spațiul adecvat; dotări tehnice corespunzătoare; personal suplimentar și specializarea acestuia în domeniul concurenței; aplicarea credibilă a legislației concurenței. În acest sens, se cere eliminarea barierelor la intrarea și ieșirea de pe diferite piețe, deci asigurarea caracterului de contestabilitate a piețelor. În ceea ce privește barierele de intrare, acestea sunt însă de mai multe tipuri și nu pot fi influențate direct de activitatea autorității de concurență. Astfel, barierele structurale, adică acelea determinate de existența economiilor de scară, de avantajele pe care le au unele firme în ceea ce privește costurile, de diferențierea produselor sau existența costurilor nerecuperabile sunt mai greu de înlăturat, ele țin de caracteristicile diferitelor ramuri și pot fi diminuate prin stimularea inovării tehnologice.

Este necesar să se întărească disciplina legislativă în domeniul concurenței, astfel încât aceasta să se manifeste în condiții specifice unei economii de piață, iar agenții economici să poată să-și dezvolte activitățile într-un climat favorabil creșterii capacității de a face față competiției, atât pe piața internă cât și pe piața externă.

Cadrul instituțional existent în România prezintă o particularitate importantă în raport cu țările în tranziție central și est-europene (Ungaria, Cehia, Slovacia, Bulgaria). Este vorba de dihotomia instituțională pe care o generează legea, respectiv existența simultană a unui Consiliu al Concurenței (autoritate adminis-

trativă autonomă) și a unui Oficiu al Concurenței (organ de specialitate subordonat executivului). În fiecare din țările menționate mai sus există un singur organ constituit pentru a aplica regulile de concurență, fie el independent (Ungaria, Slovacia) fie subordonat guvernului, minister sau agenție guvernamentală (Cehia).

Constituirea unui singur organism – Dragoș Negrescu, 1998 – ar permite eliminarea unor suprapuneri, a unor departajări artificiale, care dăunează viziunii integratoare în care ar trebui abordate problemele vizate. De asemenea, din considerente de eficiență este preferabil ca autoritatea investită cu prerogative juridictionale să dispună de propriul aparat în teritoriu pentru derularea anchetelor și urmărirea aplicării lor. Totodată, resursele bugetare reduse, destinate funcționării instituțiilor responsabile cu aplicarea regulilor de concurență, pot fi mai bine utilizate dacă există un singur organism, permițând reducerea cheltuielilor de natură administrativă și sporirea corespunzătoare a celor pentru funcționarea aparatului de concepție și execuție.

3. Formularea cerințelor pentru sporirea calității activității instituțiilor administrației publice românești

3.1. Misiunea administrației publice

Procesele economice și sociale nu se pot desfășura în condiții de raționalitate și eficiență, fără o administrație publică constituită din reguli generale și specifice diferitelor sectoare de activitate, fără o rețea coerentă, stabilă dar suplă de instituții performante, fără orientarea și controlul activității economico-sociale.

Instituțiile administrației publice încorporează sub puterea legii – Dumitru Constantin, 1995 – totalitatea organelor administrative centrale și locale cu rolul și răspunderea lor în domeniu, dar mai ales, pentru faptul că în conținutul și esența lor regăsim ansamblul de principii, de reguli, metode și procedee responsabile, încercate, controlate și asimilate de opinia publică și care constituie atribute obligatorii ale conducerii executive a țării.

Numărul și structura instituțiilor administrației publice sunt înscrise în tabelul nr. 5:

Tabelul nr. 5
Instituțiile administrației publice pe tipuri în perioada 1997-2000

Tipul instituției	Total	Creștere 2000/1997			
		1997	1998	1999	2000
Administrația centrală	57	65	66	65	114,0
din care:					
Ministere și organe centrale	50	50	50	49	98,0
Instituții aparținând de guvern	7	15	16	16	228,6
Administrația locală ¹	3342	3417	3851	3860	115,5
din care:					
Prefecturi, consilii județene	84	84	84	84	100
Primării, consilii locale	2954	2954	2957	2957	100,1
Securitate socială	28241	28089	28201	25827	91,4
din care:					
Unități de învățământ	27041	27018	27359	24884	92
Unități de sănătate și asistență socială	749	726	704	695	92,8
Unități de cultură și recreative	451	345	38	248	55

Sursa: Anuarul statistic al României 2001, p. 369.

¹ Include și alte unități ale administrației centrale din domeniile: justiție, administrație financiară, muncă și protecție socială, protecția mediului etc.

Datele prezentate relevă pe de o parte creșterea numărului instituțiilor administrației centrale și locale de stat și reducerea numărului instituțiilor de securitate socială, îndeosebi a unităților de cultură și recreative și a celor din învățământ.

Instituțiile administrației publice constituie instrumentul principal pentru exercitarea rolului statului de drept, democratic în țara noastră.

Instituțiile administrației publice centrale și locale au un rol deosebit de important, în susținerea și promovarea unei economii sănătoase și competitive, în menținerea ordonată la un nivel superior, a relațiilor normale dintre oamenii situați pe diferite trepte ierarhice de organizare a societății românești.

O administrație de calitate, bine structurată și condusă, constituie un factor de echilibru și stabilitate, elemente esențiale în consolidarea statului de drept, în promovarea principiilor și orientărilor care să asigure progresul și prosperitatea în toate sectoarele de activitate.

Instituțiile administrației centrale și locale sunt menite să asigure funcționalitatea tuturor componentelor mecanismului economico-social, dezvoltarea și adâncirea democrației. Aceste instituții trebuie să asigure realizarea consensului social durabil, fără de care nu se poate construi o economie de piață liberă. Ele trebuie să dea dovadă de multă reflecție, mult realism, multă concretețe pentru eliminarea obstacolelor apărute pe parcursul reformei.

În acest sens, realitățile impun susținerea dezvoltării prin măsuri care să asigure exercitarea efectivă a democrației, îndeosebi a celei participative, la nivel național și local, respectarea drepturilor politice, economice, civice, sociale, culturale ale oamenilor, integrarea lor efectivă în viața politică și social economică, extinderea cadrului legislativ, combaterea birocrăției și stârpirea corupției, fermitatea în aplicarea legilor.

Îndeplinirea în bune condiții a rolului și funcțiilor actuale ale statului presupune conceperea și implementarea unei ample și profunde reforme în administrația publică.

Scopul reformei este de a crea o administrație publică capabilă să-și îndeplinească funcțiile în condiții de înaltă calitate și eficacitate, pentru a contribui substanțial la dezvoltarea economică și socială a României printr-un larg proces de modernizare și adaptare a acesteia la realitățile economiei și societății românești, răspunzând, în același timp, exigențelor și structurilor Uniunii Europene.

Orientarea, aprecierea și controlul activității administrației publice se bazează, îndeosebi, pe elemente de ordin calitativ.

Menționăm în acest sens, că din 42 indicatori de măsurare și apreciere a performanței îndeplinirii obiectivelor din Planul strategic de acțiune al Guvernului pentru realizarea strategiei de reformă în administrația publică, numai 6, respectiv 14% sunt de ordin cantitativ, restul de 36, adică 86% sunt de ordin calitativ. Printre aceștia din urmă, relevăm:

- gradul de coerență a deciziilor la nivelul fiecărui minister cu politica de ansamblu a Guvernului;
- gradul de rezistență la schimbare a structurilor birocratice ale aparatului guvernamental;

- nivelul de transparență al deciziilor guvernamentale;
- gradul de optimizare a timpului de luare a deciziilor;
- nivelul calității serviciilor publice oferite cetățenilor;
- capacitatea autorităților locale de a genera venituri la nivelul responsabilităților;
- gradul de predictibilitate a veniturilor la nivel local;
- gradul de accesibilitate a cetățenilor la serviciile publice;
- gradul de utilizare a tehnicilor moderne de management.

Ridicarea calității activității administrației publice depinde, într-o mare măsură, de întărirea capacităților guvernului de a elabora și implementa strategii, politici și programe coerente și realiste, de a găsi soluții optime de dezvoltare economică și socială a țării noastre.

Analiza problematicii administrației publice și formularea propunerilor de îmbunătățire a activității acesteia presupune studierea ținuturilor sau obiectivelor fundamentale cantitative și calitative. Ele cuprind dorințe, idealuri spre care se tinde. Desigur, acestea sunt prea generale pentru a servi drept bază la toate nivelurile administrației publice. De aceea, este necesar ca ele să fie transpuse în obiective derivate sau intermediare.

Obiectivele derivate stau la baza determinării competențelor și responsabilităților, respectiv a atribuțiilor și sarcinilor ce revin fiecărei instituții și subdiviziuni organizatorice interne a acesteia și fiecărui funcționar public.

Strategiile, politicile și programele conțin propuneri de acțiune concertată pentru realizarea obiectivelor. Acestora le sunt comune mijloacele pe care toate autoritățile le au la dispoziție pentru a atinge obiectivele.

Trebuie făcută o distincție între mijloacele directe (cele aflate sub controlul direct al instituției respective) și mijloacele indirecte (obținute din alte surse).

Un lanț logic de analiză începe cu ținuturile fundamentale, trece prin cele derivate cu atribuții și sarcinile pe care acestea le determină, ajungând în final la mijloacele directe și indirecte și măsura în care acestea au contribuit la realizarea obiectivelor derivate și a celor fundamentale.

Trebuie precizat că, fără obiective clare, precise, coerente și realiste se pot pierde o bună parte din mijloacele alocate, se poate încetini sau bloca procesul de reformă al administrației publice, iar fără mijloacele necesare, nu pot fi realizate la un nivel cantitativ, și mai ales, calitativ corespunzător obiectivele stabilite.

Introducerea și extinderea tehnologiei informațiilor și a comunicațiilor în administrația publică centrală și locală din țara noastră, ridică noi provocări administrației, dar, în același timp, oferă posibilități mult mai mari pentru ridicarea calității și eficienței activității și apropierea de clienți (cetățeni și întreprinderi).

3.2. Situația actuală a administrației publice

România întâmpină în prezent dificultăți la integrarea în Uniunea Europeană și datorită unei administrații publice de slabă calitate, necompetitivă.

Deși necesitatea reformei în administrația publică a apărut încă din 1990, totuși din diferite cauze nu s-au putut mobiliza resursele necesare creării cadrului

legislativ și instituțional necesar administrației centrale și locale și, în special, pentru implementarea eficientă a măsurilor de reformă.

În perioada 1990-2000, reforma administrației publice a fost lăsată pe un plan secundar, fapt pentru care a cunoscut o evoluție foarte lentă. Cauzele acestei situații au fost îndeosebi:

- insuficiența voință și consens politic cu privire la importanța instituțiilor administrației publice;
- inexistența unei viziuni clare în privința conexiunii dintre reforma economică și reforma administrației publice;
- reforma administrației publice nu a reprezentat o prioritate, vechile structuri și metode s-au perpetuat în mare măsură, iar schimbările au fost prea lente și fragmentare;
- lipsa acută a resurselor financiare necesare reformei;
- absența unor reglementări clare privind structurile administrative și de personal;
- absența unei strategii coerente și transparente privind reforma în administrația publică.

Reforma administrației publice este în permanență monitorizată și evaluată, iar aceasta trebuie să vizeze, în esență, pe cei care fac administrație, respectiv funcționarii publici care trebuie să devină profesioniști și stabili în domeniul lor de activitate.

Menționăm că în concepția și analiza reformei, se ignoră, în general, acțiunea factorului instituțional. În același timp, studiile care, totuși, iau în considerare acest factor, minimalizează impactul negativ al acestuia, punând în evidență doar una din caracteristicile definitorii ale instituțiilor și anume aspectul oportunității acestora pentru schimbări. Or, instituțiile nu sunt numai factori favorizanți, ci pot deveni în anumite condiții și frâne (constrângeri) pentru transformare.

În mod firesc, pentru pregătirea procesului de aderare, statele membre ale Uniunii Europene și-au pus problema credibilității angajamentelor asumate de către țările candidate. De aceea, la Madrid, s-a făcut o suplimentare a criteriilor de aderare prin introducerea criteriului capacității administrative de aplicare a acquisului comunitar.

În Raportul Comisiei Europene pe anul 2001, se face o analiză severă a administrației publice românești, relevându-se că nu s-au înregistrat progrese semnificative în domeniul dezvoltării capacității administrative. Astfel, Legea privind statutul funcționarului public este doar parțial implementată, iar Agenția Națională a Funcționarilor Publici nu funcționează corespunzător. Comisia își exprimă îndoiala cu privire la independența și capacitatea unor autorități publice de reglementare și gestiune în domeniul energiei și gazelor naturale și de restructurare a sectorului siderurgic.

Deși au avut loc și evoluții pozitive, autoritățile române nu au reușit încă să elaboreze un cadru strategic comprehensiv pentru exercitarea controlului financiar intern asupra fondurilor publice, continuarea eforturilor fiind necesară pentru a consolida capacitatea administrativă din acest domeniu. România a realizat o serie de progrese în ceea ce privește reforma procedurilor bugetare naționale, dar

sunt necesare eforturi suplimentare, atât în ceea ce privește bugetul național, cât și în domeniul resurselor proprii ale fiecărei instituții.

Capacitatea de ansamblu a administrației publice de a pune în practică legislația comunitară rămâne limitată și reprezintă o constrângere majoră în ceea ce privește procesul de pregătire a aderării României. În timp ce unele părți ale administrației sunt capabile să funcționeze în mod eficient, există numeroase sectoare importante unde slăbiciunile structurii administrative constituie un motiv serios de îngrijorare în deosebi în domeniul gestionării fondurilor Uniunii Europene.

În Raportul de țară al Comisiei Europene pe anul 2001 se menționează, în acest sens, că "România a adoptat o strategie de accelerare a reformei în administrația publică, dar nu a demarat încă implementarea ei", dar că sunt și elemente ce pot asigura un start bun în această privință, atât prin aplicarea strategiei de reformă, cât și prin crearea capacității de a gestiona reforma la nivelul tuturor structurilor din Guvern și la cel al administrațiilor locale.

Instituția care are sarcina de a intra în mod efectiv reforma în acest domeniu este Ministerul Administrației Publice.

Până în prezent nu s-a reușit să se delimiteze suficient de clar activitățile care ar trebui să fie specifice componentei politice a administrației publice, de componentă administrativă care ar trebui îndeplinită de funcționari publici profesioniști.

Abuzurile și corupția au fost instituționalizate prin legile emise. Ele au lăsat în mod deliberat porțițe de hoție, numai de cei inițiați știute, au compromis încrederea în competiția cinstită, în ierarhia valorii autentice.

În instituțiile publice, majoritatea angajărilor, avansărilor și sancționărilor s-au făcut, până acum pe criteriul clientelar, în special pe afinități de partid.

În loc ca întâi să fie definite clar obiectivele și apoi aleși oamenii capabili să le ducă la îndeplinire, toate guvernele postrevoluționare au procedat invers.

Dacă la nivel central, România mai are oameni capabili să întocmească proiecte, în teritoriu, situația este absolut dramatică. Dacă nu vom fi în stare în următorii doi ani să creăm o infrastructură capabilă să realizeze proiecte viabile nu vom putea înainta rapid spre economia de piață și spre Uniunea Europeană.

În aprecierea situației existente ne vom opri doar la doi indicatori ai eficienței administrației publice centrale și locale.

Primul ar fi, capacitatea de a concepe strategii, politici, programe, bugete corespunzătoare realităților românești care să poată fi puse în aplicare până la capăt și să obțină rezultatele scontate.

Al doilea ar fi cel al cantității, calității și prețurilor serviciilor publice furnizate către cetățeni și întreprinderi.

În fapt, ambii indicatori nu au fost realizați la un nivel satisfăcător.

Pornind de la evaluarea critică a Comisiei Europene, Programul guvernamental pentru anii 2001-2004 abordează frontal și multilateral accelerarea reformei, administrației publice centrale și locale.

În acest cadru, Guvernul afirmă că România își poate întări treptat capacitatea și calitatea administrației publice pentru a reuși să facă față obligațiilor care îi revin în calitate de viitor stat membru al UE.

Programul de guvernare privind administrația publică centrală și locală are la bază următoarele obiective fundamentale:

- restructurarea profundă a administrației publice centrale și locale;
- schimbarea de fond a raportului dintre administrație și cetățean;
- descentralizarea serviciilor publice și consolidarea autonomiei administrative și financiare;
- depolitizarea structurilor administrației publice;
- coerența actului administrativ;
- perfecționarea managementului în administrație;
- aplicarea unor politici raționale de dezvoltare și modernizare a localităților rurale și urbane;
- întărirea autorității statului și a răspunderii acestuia;
- armonizarea cadrului legislativ cu reglementările U.E., asigurarea coerenței și stabilității acestuia.

Realizarea acestui program depinde, în mare măsură, de asigurarea la timp a sumelor financiare necesare și implicarea conducerii tuturor instituțiilor administrației publice în realizarea efectivă a acestor obiective.

În administrația publică s-au făcut eforturi pentru crearea bazelor de date și a infrastructurii necesare pentru a le putea utiliza. Se folosesc însă soluții eterogene, care nu sunt totdeauna integrabile și uneori nici compatibile.

În fiecare instituție se folosesc sisteme de operare, aplicații și tipuri de fișiere, care, fac dificil sau imposibil, transferul de date ori realizarea de analize complexe, iar structurile administrative rămân neperformante.

Administrația publică centrală dispune de sisteme informatice aproape la nivelul fiecărui minister, precum și în cadrul altor câtorva instituții guvernamentale. Fiecare din aceste sisteme, incluzând în principal aplicații de birotică–secretariat și bază de date, se află în diverse faze de dezvoltare și diferite grade de maturizare, datorită, în special, declanșării proceselor de informatizare în diferite momente de timp.

Principalele sectoare mai informatizate sunt: finanțele publice, statistica, sectorul de muncă și protecție socială, sistemul vamal și sistemul de apărare și securitate națională, precum și în principalele regii (societăți naționale) cum sunt cele de electricitate, gaze, petrol, transport și comunicații.

A fost realizat un proiect Phare privind interconectarea și trecerea experimentală la schimbul electronic de informații între nouă instituții ale administrației publice locale.

S-a finalizat studiul de fezabilitate, finanțat de “Trade and Development Agency”, din SUA, privind realizarea rețelei de transmisiuni de date a administrației publice, care constituie o bază pentru investiții din acest domeniu în anii următori.

S-a manifestat inițiativa și preocuparea fiecărei primării să-și creeze o infrastructură (telefon, fax, calculatoare, rețea de calculatoare, imprimante și alte echipamente) care să permită ridicarea calității activității ei.

3.3. Cerințe pentru sporirea calității activității instituțiilor administrației publice

Pentru a avea o administrație performantă se cer îndeplinite, în prealabil, o serie de cerințe, printre care menționăm:

- a) dotarea instituțiilor administrației publice cu mijloace tehnice moderne, capabile să permită culegerea, stocarea și prelucrarea rapidă a informațiilor.

Dotarea și utilizarea corespunzătoare a tehnologiei informației este esențială pentru ridicarea calității și eficacității serviciilor administrației publice, deoarece oferă posibilitatea:

- creșterii eficienței operaționale în cadrul organismelor administrației publice;
 - integrării serviciilor prestate de administrația publică, având ca beneficiari cetățenii și agenții economici;
 - asigurării accesului la informații a utilizatorilor finali a serviciilor administrației publice;
- b) elaborarea și aplicarea unei judicioase structuri organizatorice interne a fiecărei instituții publice, adecvate misiunii și obiectivelor specifice pe care le are de îndeplinit. Pe această bază, se poate realiza și o eficientă organizare și desfășurare a activității și alocare a resurselor umane, materiale și financiare necesare bunei funcționări a administrației publice respective.
 - c) o înaltă calificare a funcționarilor publici, printr-un proces corespunzător de formare și de ridicare a pregătirii profesionale, criterii obiective și transparente de selecție și promovare profesională, programe capabile să ofere funcționarilor publici securitatea în condițiile schimbării, mai degrabă decât împotriva schimbării. Avem în vedere crearea și consolidarea unui corp de funcționari publici de carieră, profesionist;
 - d) stabilirea și aplicarea unui sistem de salarizare și premiere care să asigure un nivel corespunzător al veniturilor, care să împiedice exodul resurselor umane către alte instituții sau sectoare de activitate;
 - e) separarea funcțiilor administrative de cele politice în vederea asigurării unei continuități, a unei mai mari stabilități a funcționarilor publici și crearea posibilității definirii unei cariere pentru aceștia.

În acest context, sunt necesare eforturi însemnate în perioada următoare, în direcția sporirii capacității și calității activității instituțiilor guvernamentale, atât pentru a-și gestiona sfera de responsabilități eficient și în bune condiții, cât și pentru derularea fondurilor comunitare. O atenție prioritară trebuie acordată dezvoltării de proceduri financiare clare, sigure și transparente, pentru derularea fondurilor comunitare.

Calitatea serviciilor oferite de administrație este deosebit de importantă. În acest scop administrația publică din țara noastră, trebuie să sufere o schimbare profundă a prestațiilor, atât în sensul diminuării densității legislative, cât și cel al organizării și conducerii eficiente a activității administrative.

În administrație trebuie să se introducă managementul public și să se analizeze periodic indicatorii de performanță. Astfel, orice măsură care urmează

să fie luată trebuie să fie în prealabil evaluată. În acest sens, menționăm manifestarea pe plan internațional a trei tendințe principale:

1. Perfecționarea managementului resurselor umane.

Măsurile întreprinse în țara noastră în aceste direcții sunt în derulare. Este vorba de crearea și consolidarea unui corp de funcționari publici de carieră, profesioniști și neutru politic. Asociația Națională a Funcționarilor Publici a elaborat deja legislația necesară constituirii unui corp de profesioniști în administrația publică. Ministerul Administrației Publice beneficiază de cinci programe Phare pentru sectorul administrației publice, care au ca scop tocmai formarea unor funcționari publici de excepție. Corpul funcționarilor publici este menit să asigure atât stabilitatea și continuitatea actului de guvernare cât și legătura între nivelul politic de decizie și masa mare a funcționarilor publici.

Intrarea tinerilor în sistemul administrației publice se face prin concurs național și ar trebui să fie motivați corespunzător, astfel ca ei să reprezinte o forță importantă de realizare a reformei în domeniul administrației publice și de ridicare a calității acestei activități.

În scopul formării unui corp profesionist de funcționari publici s-au stabilit necesitatea:

- aprecierii obiective a performanțelor profesionale individuale ale funcționarilor publici, prin compararea gradului de îndeplinire a obiectivelor individuale stabilite cu rezultatele obținute în mod efectiv;
- corelării obiective între cerințele funcției publice și pregătirea funcționarului public;
- asigurării unui sistem motivațional prin recompensarea funcționarilor publici care au obținut rezultate deosebite, care să determine creșterea performanțelor profesionale individuale;
- identificării necesităților de instruire a funcționarilor publici pentru îmbunătățirea rezultatelor activității desfășurate, în scopul îndeplinirii obiectivelor stabilite.

Introducerea tehnologiei informaționale în birourile de lucru la toate nivelurile administrației publice necesită instruirea corespunzătoare a funcționarilor publici. Aceasta trebuie să conducă la:

- ridicarea nivelului de competență în utilizarea tehnologiei informaționale atât pentru cei care au abilități, cât și pentru cei care utilizează pentru prima dată un calculator;
- creșterea productivității tuturor celor care lucrează cu calculatorul;
- realizarea unei amortizări serioase a investițiilor făcute în tehnologia informațională;
- asigurarea că toți utilizatorii de calculatoare înțeleg cum poate fi eficient folosită tehnologia informațională și că aceștia sunt familiarizați cu problemele de calitate implicite;
- crearea de abilități care să determine pe oricine, indiferent de nivelul și felul școlarizării, să dorească să devină o parte a "Societății informaționale".

Programul de răspândire a instrumentelor tehnologiei informaționale și a rețelelor informaționale trebuie însoțit de un program de instruire în operarea pe calculator.

a) Instruirea primară care se concentrează pe instruirea funcționarilor publici ca utilizatori ai tehnologiei informaționale, având două aspecte:

- furnizarea cunoștințelor de bază privind operarea pe calculator tuturor funcționarilor publici;
- creșterea nivelului cunoștințelor celor care deja au noțiuni de bază.

Cursurile vor consta, în mare parte, în practica efectivă pe calculator și vor necesita structuri adecvate pe întreg teritoriul țării.

b) Cursul de specializare urmărește să accentueze și să îmbunătățească abilitățile specifice cadrelor de conducere responsabile cu infrastructura tehnologiei informaționale, mai ales managerii de rețea, personalul de înregistrare a documentelor și personalul de la ghișeele de relații cu publicul, pentru a se familiariza cu noile servicii și a le face eficiente în slujba cetățenilor, prin familiarizarea acestora cu ultimele inovații tehnologice și legislative.

Cursurile de specializare vor utiliza materiale metodologice de instruire editate în special de Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației și de Ministerul Administrației Publice.

Ținând seama de importanța formării unui corp real de funcționari, depolitizat, pregătit să ducă ștafeta administrației indiferent de ce guvern este la conducere, s-a acționat pentru întărirea acestuia prin alocarea unor fonduri externe foarte importante. Circa 20 milioane \$ sunt alocate pentru ANFP pentru crearea unei baze de date privind funcționarii publici inclusiv principiile de promovare și salarizare. Corpul înalților funcționari publici care să asigure atât stabilitatea actului de guvernare, cât și legătura între nivelul politic de decizie și masa mare a funcționarilor.

Este mare nevoie de funcționari publici bine pregătiți și mai bine plătiți. În anul 2001 s-a înființat Institutul de Administrație Publică care are ca obiectiv principal formarea profesională a salariaților administrației publice. Institutul are mai multe departamente, dintre care cele mai importante sunt Departamentul pentru formarea profesională a cadrelor din administrația publică locală, care funcționează în cele 8 regiuni economice din România și Departamentul de formare profesională, la nivelul administrației centrale. Acesta din urmă se ocupă cu prioritate de funcționarii din ministere, care vor urma cursuri de specializare pe perioade cuprinse între o săptămână și doi ani de zile.

Noutatea acestui institut constă în faptul că nu este o instituție universitară, ci una specializată pe probleme administrative.

Tinerii care vor intra în sistemul administrației publice vor constitui motorul administrației publice în România. Aceștia vor trebui motivați în special material, dar și moral.

Pentru ocuparea funcțiilor (posturilor) publice vacante din cadrul autorităților și instituțiilor publice se organizează și se desfășoară concursuri și examene.

Organizarea și desfășurarea concursurilor și examenelor pentru ocuparea funcțiilor publice se fac pe baza următoarelor principii:

- a) competiția deschisă, prin asigurarea accesului liber de participare la concurs sau examen, a oricărei persoane care îndeplinește condițiile cerute de lege pentru ocuparea funcției publice;
- b) selecția după merit, prin stabilirea persoanelor admise pentru ocuparea funcției publice, exclusiv pe baza rezultatelor obținute;
- c) asigurarea transparenței, prin punerea la dispoziție tuturor celor interesați a informațiilor referitoare la modul de desfășurare a concursului sau a examenului pentru ocuparea funcției publice;
- d) tratamentul egal, prin aplicarea în mod nediscriminatoriu a unor criterii de selecție obiective și clar definite, astfel încât orice candidat să aibă șanse egale la ocuparea funcției publice;
- e) confidențialitatea, prin garantarea protejării datelor personale ale candidaților, în condițiile legii.

În vederea ocupării funcțiilor publice vacante pentru care se organizează concurs, în cadrul autorităților și instituțiilor publice se constituie comisii de concurs și comisii separate pentru ocuparea funcțiilor de execuție și a funcțiilor de conducere.

În scopul familiarizării mai rapide cu obligațiile ce le revin, funcționarii publici debutanți care au promovat concursul de intrare în corpul funcționarilor publici de carieră, dar nu îndeplinesc condițiile de vechime minim necesară într-o funcție publică definitivă, parcurge o perioadă de stagiu de 12 luni, pe baza unui program aprobat de conducătorul autorității sau instituției publice, la propunerea conducătorului, compartimentului, în care urmează să-și desfășoare activitatea funcționarul public debutant și a compartimentului de resurse umane.

Prin programul de desfășurare a perioadei de stagiu se stabilesc:

- alocarea a două ore zilnic în timpul normal de lucru pentru studiul individual;
- planificarea activităților ce urmează să fie desfășurate, în funcție de nivelul cunoștințelor teoretice și de deprinderile practice, dobândite pe parcursul perioadei de stagiu;
- cursurile de pregătire la care trebuie să participe funcționarul public debutant.

Pe parcursul perioadei de stagiu activitatea funcționarului public debutant se desfășoară sub îndrumarea unui funcționar public definitiv din cadrul aceluiași compartiment.

Perioada de stagiu are ca obiect confirmarea aptitudinilor profesionale ale funcționarilor publici debutanți în îndeplinirea atribuțiilor și responsabilităților unei funcții publice, formarea lor practică, cunoașterea de către aceștia a specificului activității autorității sau instituției publice în cadrul căreia își desfășoară activitatea, precum și a exigențelor administrației publice.

Funcționarii publici înalt calificați ar trebui să se constituie în echipe permanente, profesioniste și, mai ales, neutre din punct de vedere politic. Funcționarii publici astfel organizați ar asigura permanența în administrația publică a țării.

În vederea stimulării funcționarilor publici are loc:

- stabilirea anuală a criteriilor de performanță profesională pentru funcționarii publici;
- evaluarea performanțelor profesionale individuale ale funcționarilor publici în raport cu obiectivele realizate.

Rezultatele obținute la evaluarea anuală a performanțelor profesionale individuale conferă funcționarilor publici următoarele drepturi:

- să avanseze în grad și clasă;
- să primească recompense morale și materiale pentru rezultatele deosebite obținute în activitățile lor.

În cadrul autorităților publice (cu unele excepții) sunt constituite comisii paritare, în scopul participării la stabilirea măsurilor privind condițiile de muncă, sănătatea și securitatea muncii funcționarilor publici, în timpul executării atribuțiilor lor, și/sau buna desfășurare a activității autorităților sau instituțiilor publice.

În alcătuirea comisiilor paritare intră un număr egal de reprezentanți desemnați:

- jumătate, de către conducătorul autorității sau instituției publice;
- jumătate, de către sindicatul reprezentativ al funcționarilor publici din cadrul autorității sau instituției publice, ori prin votul majoritar al funcționarilor publici, dacă nu s-au constituit în sindicat.

Comisia paritară formulează propuneri care privesc:

- a) organizarea eficientă a timpului de muncă a funcționarilor publici;
- b) formarea profesională a funcționarilor publici;
- c) măsuri de protecție a muncii.

Comisia paritară participă la stabilirea măsurilor care privesc buna funcționare a autorității sau instituției publice în care se organizează. În acest sens propune măsuri concrete de eficientizare a activității autorității sau instituției publice.

2) Introducerea și lărgirea e-government-ului pentru a ajunge la nivelul țărilor occidentale.

Principala categorie de servicii, asupra cărora tehnologiile informaționale au cel mai mare impact, este cea destinată cetățenilor. Printre aceste servicii pot fi amintite: plata taxelor, schimbarea adresei din cartea de identitate, înscrierea în diverse instituții de învățământ, tipărirea de certificate de naștere etc. Prin intermediul conceptului de e-government, guvernul poate reduce sarcinile birocratice ale administrației și realiza un mai mare grad de transparență și eficacitate prin controlul și reducerea costurilor, accesibilitatea serviciilor și disponibilitatea utilizării lor 24 de ore pe zi, și 7 zile pe săptămână.

Un prim pas spre e-government este publicarea informațiilor pe internet, urmează integrarea aplicațiilor Web guvernamentale în sistemul economic. Prin aceasta, Guvernul trebuie să fie capabil să interacționeze cu clienții săi.

Faza cea mai complexă a e-government-ului o reprezintă efectuarea tranzacțiilor comerciale. Pentru aceasta este necesară asigurarea accesului la internet și realizarea interoperabilității între Guvern și agențiile sale.

Crearea unui model de e-government presupune construirea unei infrastructuri publice de comunicații, de legi (privind semnătura electronică, protecția datelor cu caracter personal), și de promovare a internetului.

Menționăm în acest sens că, Guvernul a introdus începând din 2 martie 2002 sistemul electronic pentru achiziții publice în vederea eliminării rețelelor de intermediari și realizarea unei legături directe între producători și instituțiile cumpărătoare. La început, lista a inclus 10 categorii cu mii de tipuri de produse standardizate, listă care se va lărgi pe măsură ce sistemul se va dezvolta. Astfel, prețurile de achiziție pot să reflecte mult mai bine prețurile de cost, iar concurenții să-și joace mai bine rolul în societatea românească.

Pe lângă eliminarea birocrăției se reduc cheltuielile bugetare.

Până la data de 30 aprilie 2002, în sistemul electronic de achiziții publice au fost finalizate 1065 de licitații în valoare totală, conform prețului de închidere, de peste 9 miliarde lei. Valoarea de început a licitațiilor închise (conform prețului de pornire) a fost de 14 miliarde lei. Autoritățile contractante au realizat astfel, în medie, în prima lună de funcționare a sistemului, economii de peste 30% la produsele achiziționate prin licitațiile electronice. Diferența dintre prețul de deschidere al licitațiilor și prețul de achiziție se apropie de 5 miliarde lei.

Administrația fiscală are obligația ca începând din anul 2003 să informeze cetățenii cu privire la îndatoririle fiscale și tipul de taxe și impozite pe care aceștia le pot achita prin mijloace electronice, punând la dispoziția utilizatorilor facilitățile sistemului electronic fără a percepe taxe. De asemenea, administrația fiscală va furniza gratuit celorlalte instituții ale administrației publice, dacă acestea sunt abilitate legal de a deține, prelucra sau folosi informația solicitată.

Dezvoltarea calitativă, ca urmare a informatizării, îmbunătățește serviciile publice și reduce personalul necesar și termenul de realizare a lucrărilor.

3) Introducerea și extinderea managementului public în administrație.

Guvernul poate să îmbunătățească calitatea serviciilor publice prin introducerea și extinderea treptată a managementului public în administrație. Această schimbare trebuie să îmbrățișeze ideea unei administrații ca serviciu și publicul ca un client, fiind o consecință a modului cum aceasta funcționează.

Schimbarea totală a comportamentului în cadrul serviciilor publice poate fi realizată printr-un management public performant.

Principalul domeniu al managementului public căruia trebuie să i se acorde o prioritate mai mare îl constituie îmbunătățirea relațiilor dintre administrație și public.

Managementul public trebuie să contribuie la cristalizarea unui comportament democratic veritabil capabil să producă mutații esențiale în administrația publică românească și în conștiința civică a cetățenilor.

Mentalitatea se creează în timp, prin impunerea de legi și norme clare, pe care funcționarii publici și cetățenii ajung să le respecte firesc, mai ales când acestea le vin în întâmpinarea bunului simț civic elementar.

De aceea, pentru crearea unei conștiințe civice autentice este necesar să avem legi clare și instituții democratice sănătoase, să avem manageri publici capabili să promoveze o reformă radicală a administrației publice.

Deosebit de importantă în acest sens este sporirea responsabilității administrației publice față de cetățeni și stimularea participării active a cetățenilor în procesul de luare a deciziilor administrative și sporirea gradului de transparență la nivelul întregii administrații publice.

Administrația publică poate fi privită, de asemenea, ca o formă specială de organizare și conducere care se întinde de la nivelul comunelor și orașelor, la nivelul județelor și al țării.

Construirea de instituții pentru un sector public eficient implică folosirea, în proporții diferite, a trei mecanisme fundamentale de stimulare pentru a îmbunătăți capacitatea prin :

- reguli și constrângeri eficiente;
- presiune concurențială mai mare;
- vocea cetățeanului și parteneriatul.

Se cere acordată o prioritate îmbunătățirii relațiilor dintre administrația publică și cetățeni. Aceasta reflectă problema reală conform căreia dacă interdependența dintre sectorul public și privat este tot mai mare, administrația trebuie să acționeze flexibil și să răspundă mai bine nevoilor societății. Desigur, calitatea relațiilor dintre cetățeni sau întreprinderi și administrație depind în parte de conținutul acesteia.

Relațiile dintre administrația publică și clienții săi nu pot fi discutate în afara structurilor și politicilor guvernului, sistemul democratic de luare a deciziilor și de controlul în societate, valorile societății și atitudinea față de stat.

Calitatea relațiilor dintre administrația publică și clienții săi este o manifestare a puterilor și deficiențelor întregului sistem administrativ. Această problemă constituie esența organizării și managementului administrației publice.

Pentru a deveni mai eficientă administrația publică managementul ar trebui să introducă noi forme mai flexibile de organizare și conducere a activității și un nou comportament. Încercările de a realiza o schimbare superficială (de exemplu birouri mai bune) nu vor aduce îmbunătățiri semnificative.

Flexibilitatea față de client necesită responsabilități clar definite.

Responsabilitățile administrației sunt definite clar de către conducători politici.

Cererile clienților (cetățenilor și întreprinderilor) sunt cuprinse și cântărite în cadrul sistemului politic și rezultatele deciziilor sunt transmise administrației sub forma instrucțiunilor referitoare la sarcinile sale.

Fiind flexibilă direct față de client administrația poate intra în conflict, cu deciziile politice, deoarece ar trebui să satisfacă atât conducerea politică, cât și pe client.

Administrația publică flexibilă ar trebui să interpreteze obiectivele politice în sensul satisfacerii nevoilor clienților. Dacă acestea nu sunt suficient de clare politicile se pot încurca în jurul unui obiectiv sau grup de clienți într-un mod inconsecvent sau chiar conflictual. Unele politici pot fi în contradicție dar administrația publică trebuie să îndeplinească cu eficiență și conștiinciozitate nevoile clienților. Mai mult decât atât, unele politici sunt percepute de clienți ca

fiind dăunătoare intereselor lor (de ex., impozitele și taxele) și în asemenea situații, flexibilitatea este o noțiune dificil de înțeles.

Activitatea administrației publice este orientată și controlată prin reguli ce reprezintă implementarea politicilor. Regulile se stabilesc după cazuri de soluționat.

Măsurile și stimulentele pentru performanțe acordă o prioritate deosebită cunoașterii regulilor și conformității acțiunii cu acestea.

Regulile derivă din legile care sunt legitimate prin procesul legal și democratic și care trebuie să se conformeze unor anumite principii sau criterii. Aceasta înseamnă că regulile trebuie să fie elaborate pentru a cuprinde, într-o manieră clar interpretabilă și inteligibilă de către funcționarii publici și instanțele judecătorești, ca o expresie generală a problemelor care sunt de fapt seturi de cazuri specifice. Textele permițând și excepții de la situația normală care sunt la discreția administrației, nici legile nu pot cuprinde toate cazurile. Rezultatul este o completă, dar necesară ierarhie de instrumente – regulamente, norme departamentale, instrucțiuni etc. – specificând regulile printr-o mai mare detaliere, la anumite competențe și responsabilități specifice.

Îndeplinirea regulilor poate fi controlată și aceasta reprezintă o modalitate principală de limitare a puterii birocratice.

Flexibilitatea solicită ca administrația publică să trateze clientul ca persoană fizică sau juridică, nu ca un caz sau segment referitor la un set specific de reguli, cu care este investită o anumită parte a administrației publice. Dar repartizarea puterilor (sarcinilor) pentru executarea regulilor se face în mod precis datorită nevoii de a avea o răspundere clară și de a asigura eficiența administrației publice.

Descentralizarea administrativă este un proces care a început din anii anteriori, se derulează în prezent și se va înfăptui și în viitor de un management public performant.

Acest proces trebuie derulat cu mare grijă, asigurând cadrul legislativ corespunzător și transferarea sarcinilor administrative de la administrația centrală către administrația locală. Acest proces trebuie să fie însoțit și de transferul mijloacelor (financiare, decizionale, legislative) necesare îndeplinirii sarcinilor încredințate.

Actul de conducere cere nu numai pregătire, dar și dăruire, concentrare, responsabilitate maximă și, nu în ultimul rând, atenție și respect față de subordonații și colaboratorii lor.

Conducătorii numiți sau aleși trebuie să se îndepărteze cât mai mult de lupta politică și să se dedice cu trup și suflet sarcinilor și responsabilităților ce le revin în administrație. Ei trebuie să analizeze, să înțeleagă și să orienteze administrația, să o purifice de tot ce înseamnă haos și incompetență și, în mod deosebit, să lupte pentru eliminarea din activitatea și preocupările lor a algoritmului defăimător și distrugător de valori materiale și umane.

Un conducător trebuie să creeze și să-și mobilizeze mintea cu programe, cu măsuri și decizii benefice pentru cei mulți, cu problemele și interesele lor.

Posibilități mari de ridicare a calității și eficienței activității există la instituțiile de la toate nivelurile organizatorice, începând cu Parlamentul și Guvernul și terminând cu Primăria orașului și comunei.

Avem în vedere realizarea următoarelor cerințe principale:

- a) îmbunătățirea cadrului legislativ prin completarea, simplificarea, raționalizarea, asigurarea stabilității și coerenței și prin aplicarea fermă a prevederilor acestuia în toate domeniile de activitate;
- b) elaborarea de strategii globale, sectoriale și teritoriale de dezvoltare durabilă a economiei românești pe termen lung;
- c) finalizarea descentralizării administrative, în scopul creșterii rolului autorităților locale și adoptării deciziilor de către autoritățile cele mai apropiate de cetățeni;
- d) definirea clară a rolului, competențelor și responsabilităților fiecărei instituții și a relațiilor între acestea;
- e) adoptarea cât mai rapidă a instituțiilor și procedurilor la schimbările ce au loc în societatea românească și în lume;
- f) valorificarea cât mai deplină a factorului timp în fiecare instituție.

În acțiunile întreprinse pentru ridicarea capacității și calității activității instituțiilor românești trebuie să se țină seama de necesitatea respectării următoarelor principii: o mai mare democrație, participare, echitate, solidaritate și eficiență.

Cât timp nu va fi demonstrată în mod clar necesitatea reformei și nu se va înțelege faptul că toți cetățenii vor putea beneficia de pe urma ei, nu va putea fi stabilită o bază echitabilă de cooperare între membrii societății prin intermediul instituțiilor și nu se vor obține rezultate semnificative în dezvoltarea economică și socială a României.

Bibliografie

1. J. Bérmond, A. Gélédan, *Dicționar economic și social*, Editura Expert, București, România, 1995.
2. Niță Dobrotă, *ABC-ul economiei de piață*, Casa de editură și presă „Viață Românească”, București, 1991.
3. (...), *Dicționar de relații economice internaționale*, Editura Enciclopedică, București, 1993.
4. Aurel Iancu, *Bazele teoriei politicii economice*, All Beck, IRLI, 1998.
5. Aurel Iancu, *Criza tranziției: criză predominant instituțională*, CIDE, București.
6. Aurel Iancu, *Avantajul competitiv și accesul în Uniunea Europeană*, *Adevărul economic* nr. 14/5-11 aprilie, 2000.
7. Cristian Popescu-Bogdănești, *Resursele de competitivitate ale întreprinderii*, Editor Tribuna economică, București, 2000.
8. Michel Didier, *Economia: regulile jocului*, Editura Humanitas, 1994.
9. F. Von Hayek, *Collectivist economic planning*, Jonathan Cape. U.S.A., 1975.
10. M. E. Porter, *Competitive Advantage. Creating and Sustaining Superior Performance*, Free Press, 1985.
11. M. E. Porter, *From competitive advantage to corporate strategy*, Harvard Business Review, mai-iunie 1987.
12. Rodica Bălănescu, *Riscul în mediul economic*, *Economistul* nr. 18/03-06 aprilie, 1992.
13. Eufrașina Ionescu, *Concurența și piața – forme de manifestare și instrumente contemporane*, *Tratat de economie contemporană*, vol. 2, Editura politică, București, 1987.
14. Theodor Purcarea, *Există șansele unui mediu concurențial normal*, *Adevărul economic* nr. 48/25 noiembrie – 01 decembrie, 1995.
15. Gheorghe Zaman, Ioan Bratu, *Restructurarea societăților comerciale*, Editor Tribuna economică, București, 1996.
16. Ioan Bratu, *Statul și întreprinderile în condițiile tranziției la economia de piață*, CIDE, București, 45-46/1994.
17. Ioan Bratu, *Managementul și reforma economică*, CIDE, București, 42/1998.
18. Ioan Bratu, *Decalajele tehnologice - un obstacol insurmontabil*, Tribuna economică nr. 18-19/1997.
19. Gheorghe Zaman, Ioan Bratu, *State Enterprise Restructuring in Bulgaria, Romania and Albania*, Gorex Press, Sofia, 1997.
20. Maria Costache, *Principii fundamentale ale gestionării și finanțării întreprinderii*, *Revista de management* nr. 1/1993.

21. Ovidiu Puiu, *Gândirea strategică, caracteristică a întreprinderii moderne*, Tribuna economică nr. 26/1996.
22. Gheorghe Cotar, *Condiții pentru succesul întreprinderilor în viitor*, Revista de management nr. 2/1995.
23. Cristian Popescu-Bogdănești, *Inovația și mecanismele concurențiale*, Tribuna economică nr. 28/1996.
24. Ioana Cecilia Popescu, *Componentele capitalului comunicațional (I)*, Tribuna economică nr. 13/1997.
25. (...), *Întreprinderea inovativă modernă*, Tribuna economică nr. 13/2000.
26. Corneliu Cârlan, *Blocajul financiar, ce fenomen malign*, Adevărul economic nr. 8/27 februarie-05 martie, 2002.
27. (...), *Hotărârea Guvernului României nr. 364 din 10 mai 1999 pentru aprobarea Normelor metodologice privind încheierea contractelor de administrare a companiilor/societăților naționale, a societăților comerciale, la care statul sau o autoritate a administrației publice locale este acționar majoritar, precum și a regiilor autonome*, Publicată în Monitorul Oficial nr. 213/14.05.1999.
28. (...), *Legea privind reorganizarea unităților economice de stat în regii autonome și societăți comerciale*, nr. 15, Monitorul Oficial al României, anul II, nt. 98, Partea I din 8 august 1990.
29. (...), *Legea privind societățile comerciale nr. 31 din 16 noiembrie 1990*, Monitorul Oficial al României, anul II, nr. 126-127, Partea I din 17 noiembrie 1990.
30. Cristian Popescu-Bogdănești, *Privatizarea, ciclu final, restructurarea post-privatizare*, Editura Tribuna economică, București, 1997.
31. Stive H. Hanke (coordonator), *Privatizarea și dezvoltarea economică*, Editura Expert, București, 1992.
32. Gheorghe Zaman, *Privatizarea în România*, CIDE, București, nr.25/1992.
33. Ilie Șerbănescu, *România sub tirania cifrelor mici*, Editura Universal Dolsi, 2002.
34. Roman Fridman ș.a., *Procesul de privatizare în Europa Centrală*, Editura Stoff, 1994.
35. Ioan Bratu, Gheorghe Zaman, *Separation of Ownership and Control in Southeast Europe, Bulgaria*, 1999.
36. Gheorghe Zaman, *Avantajele privatizării prin metodele de piață*, Tribuna economică nr. 28/1996.
37. Viorel Sălăgean, *Nevoia unei noi optici în privatizare*, Adevărul economic nr. 41/10-16 octombrie, 1997.
38. Dionysius Fota, *Schimbări fundamentale în atitudinea față de actul de privatizare*, Adevărul economic nr. 4/24-30 ianuarie, 2001.
39. Adrian Năstase, *Accelerarea privatizării*, Adevărul economic nr. 12/27 martie-02 aprilie, 2002.
40. Iacob Zelenco, *Veniturile din privatizare se înjumătățesc în 2002*, Ziarul financiar nr. 741/26 octombrie, 2001.

41. Mirela Luca, *Veniturile din privatizare se înjumătățesc în 2002*, Ziarul financiar nr. 741 din 26 octombrie, 2001.
42. Ovidiu Mușătescu, *Tranzacțiile de succes*, Economistul nr. 868 din 1-2 iunie, 2001.
43. Ulm Spineanu, *Despre instituțiile guvernamentale în materie de privatizare* (I), Tribuna economică nr.16/1997.
44. (...), *Regulament de organizare și funcționare a FPS*, Adevărul economic nr. 9 din 27 februarie-05 martie, 1998.
45. (...), *Legea privatizării societăților comerciale nr. 58/1991*, publicată în Monitorul Oficial nr. 169 din 16 august 1991.
46. (...), *Legea nr. 77/1994 privind asociațiile salariaților și membrilor conducerii societăților comerciale care se privatizează*, publicată în Monitorul Oficial nr. 209 din 11 august 1994.
47. (...), *Legea nr. 55/1995 pentru accelerarea procesului de privatizare*, publicată în Monitorul Oficial nr. 122 din 19 iunie 1995.
48. (...), *Legea nr.44/1998 de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 88/1997 privind privatizarea societăților comerciale*, publicată în Monitorul Oficial nr. 381 din 29 decembrie 1997.
49. (...), *Legea privind unele măsuri pentru accelerarea privatizării nr. 137 din 28 martie 2002*, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I nr. 215 din 28 martie 2002.
50. (...), *Legea nr. 225/2001 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 296/2000 privind înființarea Autorității pentru Privatizare și Administrarea Participațiilor Statului*, publicate în Monitorul Oficial nr. 229/ 4 mai 2001.
51. (...), *Evoluții în portofoliul privatizării*, Adevărul economic nr. 11/20-26 martie, 2002.
52. (...), *Ordonanța de Urgență nr. 296/2000 privind înființarea Autorității pentru Privatizare și Administrarea Participațiilor Statului nr. 296/2000*, publicată în Monitorul Oficial nr. 707 din 30 decembrie 2000.
53. Dragoș Negrescu, *Slăbiciuni ale politicii de concurență în România*, Adevărul economic nr. 7/13-19 februarie, 1998.
54. Adrian Paiș, *Deși deocamdată timid, Consiliul Concurenței a început să lucreze*, Adevărul economic nr. 9/28 februarie-06 martie, 1997.
55. (...), *Concentrările în economie*, Adevărul Economic nr. 37/11-17 septembrie, 1998.
56. (...), *Legea privind combaterea concurenței neloiale nr. 11/1991*, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I nr. 24 din 30.01.1991.
57. (...), *Legea nr. 298/07.06.2001 pentru modificarea și completarea Legii nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale*, publicată în Monitorul Oficial nr. 313/12 iunie, 2001.
58. (...), *Legea concurenței nr. 21/1996*, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 88 din 30 aprilie 1996.
59. Dorin Cimpoeșu, *Consiliul Concurenței s-a remarcat prin cumiștenie și indulgențe*, Curentul nr. 290/10 decembrie, 2001.

-
60. Dragoș Negrescu, *Eliminarea structurilor neconcurențiale, condiție sine qua non pentru funcționarea normală a mecanismelor pieței*, Adevărul economic nr. 23/05–11 iunie, 1998.
 61. Theodor Purcarea, *Consiliul Concurenței*, Adevărul economic nr. 11/20–26 martie, 2002.
 62. (...), *Proiecte 2002*, Adevărul economic nr. 1/03–13 ianuarie, 2002.
 63. Vasile Pușcaș, *Pușcaș i-a dat raportul lui Verheugen*, Ziarul Financiar nr. 823/05 februarie, 2002.
 64. (...), *Asigurarea liberei concurențe în economie*, Adevărul economic nr. 44/28 octombrie–03 noiembrie, 1995.
 65. Corneliu Cârlan, *Consiliul Concurenței, străjer sever al economiei de piață*, Adevărul economic nr. 11/20–26 martie, 2002.
 66. Gabriela Anghel, *O sută de mari grupuri impun ritmul și legea*, România liberă nr. 2899/06 octombrie, 1999.
 67. Gheorghe Zaman, Grigorie Vâlceanu, *Dimensiunea firmelor și eficiența economică*, Adevărul economic nr. 11/17-23 martie, 1999.
 68. Dan Vasile ș.a., *Dimensiunea întreprinderilor industriale și promovarea concurenței*, IEI, 2000.
 69. Dumitru Constantin, *Economia și administrația - indisolubil abandonate*, România liberă nr. 2730 din 20 martie, 1999.
 70. (...), *Rolul administrației publice în procesul de aderare a României la Uniunea Europeană*, Adevărul nr. 3407/31 mai, 2001.
 71. (...), *Raportul Comisiei Europene pentru România*, Adevărul economic nr. 47/21-27 noiembrie, 2001.
 72. (...), *Legea nr. 188/ 08.12. 1999 privind Statutul funcționarilor publici*, publicată în Monitorul Oficial nr. 600/08.12.1999.
 73. (...), *H.G.R. (Hotărârea Guvernului României) nr. 951/27 septembrie, 2001 privind înființarea Consiliului guvernamental pentru monitorizarea reformei administrației publice*, Monitorul Oficial nr. 640/12 octombrie, 2001.
 74. George Solomon, *Guvernul lansează sistemul electronic de achiziții publice prin Internet*, Adevărul nr. 3640 din 5 martie, 2002.
 75. (...), *Economii de 5 miliarde lei la achizițiile publice desfășurate prin Internet*, Adevărul nr. 3694 din 10 mai, 2002.
 76. Marin S. Profiroiu, *O nouă școală de funcționari publici*, Adevărul nr. 3456 din 27 iunie, 2001.
 77. Paul Lăcătuș, *Informatizarea poate face administrația publică mult mai eficientă și mai civilizată*, Capital nr. 40 din 4 octombrie, 2001.
 78. (...), *Comisarul european pentru extindere cere insistent Bucureștiului să accelereze procesul de reforme*, Adevărul nr. 3677/07 aprilie, 2002.
 79. Gheorghe Cercelescu, *Rătăciți pe drumul integrării europene*, Adevărul nr. 3650/16 martie, 2002.

80. Dan Bucura, *Reforma în administrație se va încheia în cel mult trei ani*, Adevărul nr. 3574 din 12 decembrie, 2001.
81. (...), *H.G.R. nr. 951 din 27 septembrie 2001 privind înființarea Consiliului guvernamental pentru monitorizarea reformei administrației publice*, publicată în Monitorul Oficial nr. 640 din 12 octombrie, 2001.
82. (...), *H.G.R. nr. 965 din 27 septembrie 2001 privind aprobarea Politicii industriale a României și Planul de acțiune*, publicată în Monitorul Oficial nr. 648 din 16 octombrie, 2001.
83. (...), *H.G.R. nr. 1006 din 4 octombrie 2001 pentru aprobarea Strategiei Guvernului privind accelerarea reformei în administrația publică*, publicată în Monitorul Oficial nr. 660 din 19 octombrie, 2001.
84. (...), *H.G.R. nr. 1007 din 4 octombrie 2001 pentru aprobarea Strategiei Guvernului privind informatizarea administrației publice*, publicată în Monitorul Oficial nr. 705 din 6 noiembrie, 2001.
85. (...), *H.G.R. nr. 1083 din 25 octombrie 2001 privind organizarea și funcționarea comisiilor de disciplină din cadrul autorităților și instituțiilor publice*, publicată în Monitorul Oficial nr. 707 din 7 noiembrie, 2001.
86. (...), *H.G.R. nr. 1084 din 25 octombrie 2001 privind aprobarea Metodologiei de evaluare a performanțelor profesionale individuale ale funcționarilor publici, precum și de contestare a calificativelor acordate*, publicată în Monitorul Oficial nr. 707 din 7 noiembrie, 2001.
87. (...), *H.G.R. nr. 1085 din 25 octombrie 2001 privind organizarea perioadei de stagiu, condițiile de evaluare și regulile specifice aplicabile funcționarilor publici debutanți*, publicată în Monitorul Oficial nr. 710 din 7 noiembrie, 2001.
88. (...), *H.G.R. nr. 1086 din 25 octombrie 2001 privind organizarea și funcționarea comisiilor paritare*, publicată în Monitorul Oficial nr. 710 din 7 noiembrie, 2001.
89. (...), *H.G.R. nr. 1087 din 25 octombrie 2001 privind organizarea concursurilor și examenelor pentru ocuparea funcțiilor publice*, publicată în Monitorul Oficial nr. 710 din 7 noiembrie, 2001.